

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**Організаційно-методичні та практичні аспекти обліку, контролю і аналізу
операцій на рахунках в банку**

Виконала: **Присакар Віталіна Віталіївна**

здобувачка вищої освіти заочної форми навчання
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник:

д.е.н., професор Мазур Н.А.

Роботу допущено до захисту перед ЕК рішенням кафедри,
протокол № ____ від « ____ » _____ 2023 р.

м. Кам'янець-Подільський, 2023 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ В БАНКУ	
1.1. Загальні засади класифікації банківських рахунків та порядку їх відкриття підприємством	9
1.2. Методологія обліку і контролю грошових коштів на рахунках в банку	14
1.3. Нормативно-правова база обліку, контролю та аналізу операцій підприємства на рахунках в банку	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ НА БАНКІВСЬКИХ РАХУНКАХ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Організаційно-економічна характеристика товариства	23
2.2. Первинний, синтетичний та аналітичний облік операцій на рахунках в банку	32
2.3. Контроль операцій АТ на банківських рахунках	45
2.4. Перспективні шляхи покращення обліку і контролю операцій на банківських рахунках	50
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»	
3.1. Аналіз руху грошових коштів та ліквідності товариства	54
3.2. Аналітичне забезпечення управління грошовими потоками АТ	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

IBAN - International Bank Account Number, міжнародний номер банківського рахунку;

AIC – автоматизована інформаційна система;

АТ – акціонерне товариство;

ГКУ – Господарський кодекс України;

ДПС – Державна податкова служба;

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку;

МСФЗ – Міжнародний стандарт фінансової звітності;

МСП – малі суб'єкти підприємництва;

НБУ – Національний банк України;

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку;

ПКУ – Податковий кодекс України;

ФОП – фізична особа-підприємець

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти важливі для будь-якого підприємства, належний їх облік та контроль за їх надходженням та витрачанням є частиною повсякденної роботи бухгалтерії. Важливо мати знання про банківські рахунки, міжнародну нумерацію банківського рахунку ІВАН, відображення в обліку поточних і депозитних рахунків та облік операцій з ними.

На сьогоднішній день актуальність і значимість грошових коштів не викликає сумнівів. Грошові кошти за своєю природою є початковою і кінцевою стадією кругообігу господарських засобів, швидкість руху грошових коштів визначається ефективністю діяльності підприємства. Обсяг наявних у підприємства грошей визначає платоспроможність підприємства (одну з найважливіших характеристик фінансового становища підприємства). Грошові кошти – це унікальний вид оборотних коштів, який володіє абсолютною ліквідністю, тобто здатний негайно виступати засобом платежу за зобов'язаннями підприємства в будь-який час. І незважаючи на простоту теоретичного матеріалу з обліку грошових коштів, на практиці досить часто припускаються помилок і порушень. Адже кошти легко приховати і перевезти, на них немає знаків приналежності, і вони є конвертованими. Ризик крадіжки безпосередньо пов'язаний з тим, що окремі особи мають доступ до системи обліку і можуть отримати дозвіл на охорону грошових коштів [1, с. 56]. Тому обліку грошових коштів та їх контролю необхідно приділяти особливу увагу.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами та обмеженими ресурсами, і успіх підприємства здебільшого залежить від їх раціонального розподілу та використання. У системі інформаційного забезпечення учасників економічних відносин чільне місце посідає нормативно-правове регулювання забезпечення обліку фінансово-господарської діяльності підприємств. Найбільш гостро постають проблеми нормативного регулювання при відображенні обліку та звітності грошових потоків майже на всіх підприємствах України. Чітка та визначена організація обліку та звітності грошових потоків є необхідною

умовою ефективного управління підприємством. Тому саме організація їх обліку є досить актуальним питанням під час контролю операцій з ними. Проблеми обліку грошових коштів є як у теоретичній частині, так і у практичній, оскільки виникає багато різноманітних питань щодо їх відображення в обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел з питань проведення обліку та контролю грошових коштів дозволяє зробити висновок, що чимало праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів присвячено вивченню саме цієї теми. Розвитку теорії та практики організації обліку та контролю грошових розрахунків присвячено роботи вітчизняних науковців: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, О.М. Петрука Н.О. Гури, І.К. Дрозд, О.І. Коблянської, В.Г. Швеця, В.О. Шевчука та інших. Разом з тим, недосконалість практичних аспектів організації обліку та внутрішнього контролю за грошовими розрахунками на підприємствах визначають доцільність даного дослідження.

Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань аналізу грошових потоків підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів: Дж. К. Ван. Хорна, Є. Брігхема, В. В. Бочарова, А. Гропеллі, Е. Нікхбахта, Т. Райса, Л. Н. Павлової, Г. В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених: М. Д. Білик, І. О. Бланка, Ю. О. Єрешка, О. В. Єрмошкіної, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Лігоненко, С. І. Надточія, А. М. Поддєрьогіна, О. О. Терещенка, Р. Б. Тяна та інших. Обмеженість грошових ресурсів на підприємствах, нестійкий фінансовий стан багатьох підприємств, ризик втрати платоспроможності, інші внутрішні і зовнішні фактори визначають необхідність проведення аналізу грошових потоків з метою контролю стану ліквідності і платоспроможності та підвищення рівня ефективності управління грошовими потоками підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на період 2020-2023 рр. за темою: «Розвиток суб'єктів економічної

діяльності в умовах мікро- та макроекономічних трансформацій XXI ст.» (державний реєстраційний номер 0119U002955), в рамках якої запропоновано нове розв'язання проблеми формування теоретичних, методичних та практичних засад обліку, контролю і аналізу операцій на рахунках підприємства в банку.

Метою написання кваліфікаційної роботи є засвоєння організаційно-методичних та практичних аспектів обліку, контролю і аналізу операцій на рахунках в банку.

Для досягнення мети були поставлені та вирішені наступні *завдання*:

- вивчення загальних засад класифікації банківських рахунків та порядку їх відкриття підприємством;
- вивчення і розкриття теоретико-методологічних основ обліку, контролю та аналізу операцій підприємства на рахунках в банку;
- дослідження стану первинного, аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів АТ «Хмельницькобленерго» на рахунках в банку;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення обліку і контролю операцій на банківських рахунках;
- аналіз руху грошових коштів та ліквідності досліджуваного товариства;
- розроблення порядку аналізу грошових потоків підприємства з використанням алгоритму оцінки їх стану.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітична інформація щодо операцій АТ «Хмельницькобленерго» на рахунках в банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань обліку, контролю і аналізу операцій підприємства на рахунках в банку.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувались діалектичні методи пізнання та основні положення економічної науки. Теоретичні аспекти обліку досліджувалися з використанням основних методів аналізу та синтезу. Історичний і логічний методи використовувались для визначення й уточнення класифікації банківських рахунків підприємства. Методи спостереження, групування, порівняння та вибіркового обстеження застосовувались при

вивченні сучасного стану обліку, контролю та аналізу грошових коштів досліджуваного товариства. Інформаційною основою магістерської роботи були законодавчо-нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, Міністерства фінансів України, галузеві інструкції й нормативні документи, наукові праці провідних вітчизняних та іноземних авторів, матеріали наукових конференцій і семінарів, а також дані бухгалтерського обліку та звітності АТ «Хмельницькобленерго».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному осмисленні та розробці пропозицій щодо удосконалення організаційно-методичних та практичних засад обліку, контролю і аналізу операцій на рахунках в банку.

В процесі дослідження одержано такі результати, що характеризують його наукову новизну:

- узагальнено теоретичні аспекти щодо класифікації банківських рахунків та порядку їх відкриття підприємством з огляду на оновлену нормативно-правову базу 2023 року;

- опрацьовано методичні підходи щодо інформаційного забезпечення управління підприємством в частині грошових коштів, що дало можливість формування пропозиції розмежування обліку і контролю як різних функцій управління, кожна з яких має конкретні завдання, методи і прийоми, та контроль як окрему функцію бухгалтерського обліку, що реалізується з використанням бухгалтерських методів та прийомів;

- запропоновано порядок аналізу грошових потоків підприємства з використанням алгоритму оцінки їх стану.

Джерелами інформації є законодавство з питань фінансово-господарської діяльності, обліку і контролю, нормативні документи з організації обліку і контролю грошових коштів, первинні документи і облікові реєстри, поточна та річна фінансова звітність підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи доповідалися та обговорювалися на III Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасний стан та

перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» Херсонського національного технічного університету (м. Хмельницький, 21-22 листопада 2023 р.) та опубліковані у матеріалах даної конференції.

Публікації. Мазур Н.А., Присакар В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими коштами підприємства. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.* (21-22 листопада 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький). Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 151-154. (374 с.)

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 74 стор. комп'ютерного тексту, складається з трьох розділів, вступу, висновків та додатків, містить 10 таблиць і 4 рисунки, список використаних джерел нараховує 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ В БАНКУ

1.1. Загальні засади класифікації банківських рахунків та порядку їх відкриття підприємством

Підприємства мають право відкривати рахунки в будь-якому банку, крім ситуацій, коли банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом чи банківськими правилами (це може бути пов'язано, наприклад, з правилами щодо фінансового моніторингу).

Основним нормативним документом щодо використання банківських рахунків є Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою НБУ від 29.07.2022 №162 (далі – Інструкція № 162) [51].

Відсутнє обмеження щодо кількості рахунків, які може відкрити підприємство чи ФОП. Як виняток, лише один поточний рахунок може бути для формування статутного/складеного або пайового капіталу/неподільного фонду суб'єкта господарювання – юридичної особи (п. 46 розд. III Інструкції № 162).

Основними видами рахунків, з якими мають справу підприємства та ФОП є (п. 3 розділу I Інструкції № 162):

- поточні рахунки – відкриваються за договором банківського рахунку;
- вкладні (депозитні) рахунки – відкриваються за договором банківського вкладу [51].

Поточний рахунок - рахунок (включаючи рахунок із спеціальним режимом використання), що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Вкладний (депозитний) рахунок - рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів, що передаються клієнтом

банку на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (дохід) і підлягають поверненню відповідно до умов договору.

Порядок відкриття поточного рахунку

Відкриття банківських рахунків на сьогодні спростилося після прийняття НБУ постанови 25.10.2017 р. №106 [41], яка скасувала обов'язок щодо використання суб'єктом господарювання печатки в документах (у тому числі розрахункових), дозволила укладати договори про відкриття банківського рахунку та банківського вкладу в електронній формі, наприклад, шляхом приєднання клієнта до публічної пропозиції (оферти) щодо укладання договору, яка розміщена у загальнодоступному для клієнта місці та на офіційному сайті банку в мережі Інтернет. Електронна форма договору має містити електронний цифровий підпис клієнта або його представника (п. 22 розділу I Інструкції № 162).

Якщо підприємство ще не має в обраному банку рахунку, то порядок його відкриття наступний (п. 31 розділу III Інструкції № 162) [51].

Особа, яка від імені клієнта відкриває поточний рахунок, повинна:

1) пред'явити паспорт або інший документ, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаним на території України для укладення правочинів (далі - паспорт або інший документ, що посвідчує особу), і подати документ, що підтверджує її повноваження. Фізична особа-резидент додатково пред'являє документ із РНОКПП;

2) подати документи, визначені в пунктах 14, 25 розділу I Інструкції № 162 (у випадках, передбачених у розділі I) та розділі II Інструкції № 162;

3) заповнити заяву про відкриття поточного рахунку.

Між банком і клієнтом укладається в письмовій формі договір банківського рахунку.

Банк відкриває поточний рахунок клієнту, який вже має у цьому банку рахунок, цей клієнт ідентифікований та верифікований банком, за умови подання ним заяви про відкриття поточного рахунку, переліку та укладення договору банківського рахунку. Додатково подається клопотання юридичної

особи-резидента, якщо відкривається поточний рахунок її відокремленому підрозділу.

У переліку документів на сьогодні відсутня картка зі зразками підписів осіб, які мають право першого та другого підпису. Раніше така картка посвідчувалася нотаріально. Однак, все одно необхідно банку подати у паперовій або електронній формі перелік осіб (не підписи, а лише перелік), які можуть розпоряджатися рахунком (лист НБУ від 06.05.2019 № 57-0007/24014). Такий перелік не потрібно подавати лише:

- фізичним особам;
- самозайнятим особам, тобто ФОП і особам, які проводять незалежну професійну діяльність.

За таких обставин поняття «першого» чи «другого» підпису зникає, так як усі особи, зазначені у переліку, рівноправні у своєму розпорядженні рахунком. Крім того, таких осіб може бути не дві, а скільки завгодно.

Зазначимо, що кількість осіб, які можуть розпоряджатися рахунком – не обмежена, але вони мають бути в переліку.

Днем відкриття поточного, платіжного, вкладного (депозитного) рахунку є дата підписання надавачем платіжних послуг договору (п. 30 розд. I Інструкції № 162) [51].

Банк зобов'язаний надіслати повідомлення до органу ДПС про відкриття рахунку у день такого відкриття (ст. 69 ПКУ), на що ДПС має надіслати квитанцію-повідомлення про взяття рахунку на облік. Дане узгодження, як правило, відбувається протягом 30 хвилин, так як Інформаційний портал ДПС працює у цілодобовому режимі.

Міжнародна нумерація банківських рахунків – IBAN.

На сьогодні банки відкривають рахунки тільки відповідно до міжнародних вимог IBAN (= International Bank Account Number). Рахунок IBAN складається з 29 знаків, які значать наступне (зліва направо):

- 2 знаки – літерний код країни (Україна – UA);
- 2 цифри – контрольний код, який розраховується за спеціальним

алгоритмом та слугує для унеможливлення помилок введення номерів;

- 6 цифр – код МФО банку (він був і раніше);
- 5 цифр (нулі) – доповнюють довжину рахунку до 29 знаків;
- 14 цифр – безпосередньо сам номер рахунку (так як і було раніше).

Починається з перших 4-х цифр з банківським планом рахунків.

Закриття поточного рахунку.

Закриття банківських рахунків може здійснюватися на підставі (п. 121 розділу XV Інструкції № 162):

- заяви клієнта;
- рішення відповідного органу, на якого покладено функцію припинення юрособи, наприклад за заявою ліквідатора чи члена ліквідаційної комісії;
- у разі смерті ФОП – на підставі свідоцтва про смерть;
- на підставах, передбачених законодавством України або договором між надавачем платіжних послуг та користувачем.

Вказівки щодо заповнення реквізитів заяви про закриття рахунків, визначені в додатку 2 до Інструкції 162 [51].

Датою закриття поточного/платіжного рахунку є день надання користувачем заяви до надавача платіжних послуг, якщо на поточному/платіжному рахунку користувача немає залишку коштів. Датою закриття поточного/платіжного рахунку вважається наступний після проведення останньої операції за цим рахунком робочий день, якщо на поточному/платіжному рахунку користувача є залишок коштів (п. 127 розд. XV Інструкції № 162) [51].

Депозитний рахунок відрізняється від звичайного поточного рахункам тим, що з нього розрахункові операції не проводяться.

По закінченню дії договору банк зобов'язаний повернути грошові кошти вкладнику та відсотки по ним у порядку, який був передбачений договором. Проценти нараховуються з дня, що настає за днем розміщення вкладу, і до дня, що передує дню його повернення (ч. 5 ст. 1061 ЦКУ). Після повернення коштів з депозиту рахунок закривається.

Кошти при цьому можуть бути розміщені:

- на строк до 12 місяців – короткостроковий депозит;
- на строк більше 12 місяців – довгостроковий депозит;
- без зазначення строку – депозит до запитання. Такі депозити за рівнем ліквідності та порядком обліку аналогічні поточним рахункам.

Перерахування грошових коштів з поточного на депозитні рахунки не спричиняє появу доходів чи витрат підприємства, так як це не відповідає критеріям їх визнання. Проценти, що нараховуються на тіло кредиту, відображаються в обліку як доходи у місяці їх нарахування (п. 20 НП(С)БО 15 «Дохід») [20].

Враховуючи вимоги Інструкції до Плану рахунків, затвердженої наказом Мінфіну від 30.11.1999 р. № 291 (далі – Інструкція № 291) [28], розглянемо яким чином грошові кошти на депозитних рахунках класифікуються в обліку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація грошових коштів на депозитних рахунках

Тип депозиту	Строк	Рахунок у бухгалтерському обліку підприємства для грошових коштів на депозиті	Рахунок обліку процентів від депозиту
Короткостроковий	від 3 до 12 місяців включно	351 «Еквіваленти грошових коштів»	733 «Інші доходи від фінансових операцій»
		352 «Інші поточні фінансові інвестиції»*	
Довгостроковий	>12 місяців	143 «Інвестиції непов'язаним сторонам»**	
До запитання (інші поточні рахунки, крім основного)	–	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»***

* національні стандарти та Інструкція № 291 вимоги «3 місяці» не містять. Однак, в п. 7 МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» інвестиція розглядається як еквівалент грошових коштів в разі короткого строку погашення, наприклад протягом не більше 3-х місяців з дати придбання;

** існує альтернативний варіант – рахунок 184 «Інші необоротні активи». Однак, за своєю суттю депозит більш подібний до фінансової інвестиції, так як він призводить до зростання власного капіталу за рахунок відсотків;

*** в Інструкції № 291 даний рахунок призначений для обліку процентів нарахованих на залишки коштів по поточним рахункам, які є депозитами до запитання.

Джерело: [41]

В обліку довгострокових депозитів слід стежити за строком його погашення на дату балансу. Якщо до погашення залишається 12 місяців чи менше, то слід перевести його до складу оборотних активів, тобто на рахунок 352.

1.2. Методологія обліку і контролю грошових коштів на рахунках в банку

Планом рахунків бухгалтерського обліку для обліку операцій на рахунках у банках використовується рахунок 31 «Рахунки в банках», який призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що перебувають на рахунках у банках і можуть бути використані для поточних операцій [53].

Рахунок 31 «Рахунки в банках» має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

Синтетичний облік на рахунку 31 здійснюється у відповідності до облікової політики підприємства та робочого плану рахунків підприємства.

Аналітичний облік за рахунком 31 може вестися за видами рахунків, відкритих у банківських установах. Він повинен надавати можливість щоденно визначати залишки грошових коштів на рахунках в банках, їх рух за певний період, виявляти накопичення грошових коштів понад мінімальної потреби для розміщення його у високоліквідних активах.

Облік руху грошових коштів на банківських рахунках здійснюється наступним чином: за дебетом рахунку 31 відображаються надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання [28].

Інформація щодо нормативно-правових актів (НПА), прийнятих Правлінням Національного банку України на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги» [54] та стандарту ISO 20022 [40], що набули чинності з

1.04.2023 р. наведена у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

**Інформація щодо нормативно-правових актів (НПА),
прийнятих Правлінням Національного банку України
на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»**

НПА, які діяли на виконання вимог Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»		НПА, прийняті на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»	
Реквізити НПА (назва, дата, номер)	Предмет регулювання	Реквізити НПА (назва, дата, номер, посилання)	Предмет регулювання
Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів (постанова Правління НБУ №492 від 12.11.2003 (у редакції постанови Правління НБУ від 01.04.2019 №56)	Інструкція регулювала: 1) порядок відкриття та закриття банками, їх відокремленими підрозділами, які здійснюють банківську діяльність від імені банку, та філіями іноземних банків в Україні поточних, вкладних (депозитних) рахунків, рахунків умовного зберігання (ескроу) клієнтів банків; 2) порядок відкриття та закриття банками кореспондентських рахунків банкам (резидентам і нерезидентам), філіям іноземних банків в Україні; 3) особливості здійснення операцій за окремими рахунками клієнтів, що відкриваються відповідно до законів України.	Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків (постанова Правління НБУ №162 від 29.07.2022). https://bit.ly/3BwXHOV [51]	Інструкція регулює порядок відкриття та закриття: 1) банками банківських рахунків клієнтам, кореспондентських рахунків банкам (резидентам і нерезидентам), філіям іноземних банків в Україні; 2) небанківськими надавачами платіжних послуг (платіжними установами (зокрема малими платіжними установами), філіями іноземних платіжних установ, установами електронних грошей, операторами поштового зв'язку) платіжних рахунків користувачам; 3) особливості здійснення платіжних операцій за окремими рахунками користувачів.
Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті (постанова Правління НБУ №22 від 21.01.2004)	Інструкція встановлювала загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України, що здійснюються за участю банків.	Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг (постанова Правління НБУ №163 від 29.07.2022). https://bit.ly/3oLBE Mg [52]	Інструкція визначає: 1) порядок ініціювання та виконання платіжних операцій за рахунками користувачів платіжних послуг, які відкриті в надавачів платіжних послуг з обслуговування рахунку; 2) обов'язкові реквізити платіжної інструкції, вимоги щодо їх заповнення; 3) порядок виконання надавачами платіжних послуг заходів щодо арешту коштів на рахунках користувачів.

НПА, які діяли на виконання вимог Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»		НПА, прийняті на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»	
Реквізити НПА (назва, дата, номер)	Предмет регулювання	Реквізити НПА (назва, дата, номер, посилання)	Предмет регулювання
Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій (постанова Правління НБУ №516 від 03.12.2003	Положення регулювало загальний порядок залучення банками України та філіями іноземних банків в Україні грошових коштів (як у національній, так і в іноземній валюті) або банківських металів від вкладників на їх поточні, вкладні (депозитні) рахунки та розміщення банками України ощадних сертифікатів.	Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку (постанова Правління НБУ №516 від 03.12.2003 у редакції постанови Правління Національного банку України від 14.07.2022 №144) https://bit.ly/3PMJVLP	Положення викладено у новій редакції, яке регулює загальний порядок: 1) залучення банками України та філіями іноземних банків в Україні грошових коштів або банківських металів від вкладників на їхні вкладні (депозитні) рахунки; 2) здійснення банками України операцій з ощадними сертифікатами. Крім того, у Положенні: 1) терміни приведено у відповідність до вимог Закону України «Про платіжні послуги»; 2) розширено перелік операцій за вкладними (депозитними) рахунками, операціями з перерахування коштів з платіжного рахунку, відкритого у небанківського надавача платіжних послуг на вкладний (депозитний) рахунок вкладника в банку та повернення коштів і нарахованих процентів з вкладного (депозитного) рахунку на платіжний рахунок; 3) уточнено порядок здійснення розрахунків за ощадними сертифікатами банку в валюті/банківських металах у яких вони номіновані; 4) виключено норми щодо договорів банківського рахунку.
Інструкція про порядок відкриття та закриття Національним банком України рахунків клієнтам (постанова Правління НБУ №74 від 15.04.2022)	Інструкція регулює порядок відкриття та закриття Національним банком України рахунків клієнтам, зазначеним у статті 42 Закону України «Про Національний банк України»	Зміни до Інструкції про порядок відкриття та закриття Національним банком України рахунків клієнтам (постанова Правління НБУ №138 від 07.07.2022) https://bit.ly/3zPBVnG	Змінами до Інструкції: 1) приведено терміни у відповідність до вимог Закону України «Про платіжні послуги»; 2) встановлено обов'язок для: - Національного банку України надсилати повідомлення до органу державної виконавчої служби або приватного виконавця про відкриття або закриття рахунку клієнта, внесеного до Єдиного реєстру боржників; - клієнта письмово повідомляти Національний банк України, у якому відкритий рахунок про наявність обтяження майнових прав на грошові кошти, що знаходяться на банківському

НПА, які діяли на виконання вимог Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»		НПА, прийняті на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»	
Реквізити НПА (назва, дата, номер)	Предмет регулювання	Реквізити НПА (назва, дата, номер, посилання)	Предмет регулювання
			рахунку у строк, визначений Законом України “Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень”; 3) виключено форми заяв про відкриття рахунків та визначено вимоги до заповнення реквізитів заяв про відкриття/закриття рахунків клієнтів.
-	-	Постанова Правління Національного банку України «Про запровадження номера платіжного рахунку користувача та електронного гаманця в Україні» (№158 від 26.07.2022) https://bit.ly/3zQTUac	Постанова регулює порядок формування небанківськими надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків/емітентами електронних грошей (уключаючи банки, установи електронних грошей, філії іноземних установ електронних грошей, операторів поштового зв'язку), які відповідно до Закону України “Про платіжні послуги” мають право відкривати платіжні рахунки користувачам/електронні гаманці комерційним агентам/користувачам/споживачам, структури номера платіжного рахунку користувача та електронного гаманця.
Положення про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів (постанова Правління НБУ №705 від 05.11.2014)	Положення встановлювало порядок емісії електронних платіжних засобів та здійснення операцій з їх використанням	Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів (постанова Правління НБУ від 29.07.2022 №164) https://bit.ly/3PTKiUW	Положення встановлює вимоги: - до емісії платіжних інструментів, зокрема платіжних карток, передплачених платіжних інструментів; - обов'язкові умови договорів, що, зокрема укладаються між емітентами та еквайрами, емітентами та користувачами; - порядок використання платіжних інструментів для ініціювання платіжних операцій; - порядок еквайрингу платіжних інструментів; - загальні правила документообігу за операціями з використанням платіжних інструментів; - особливості використання платіжних інструментів у платіжних системах; - загальні вимоги до безпеки здійснення платіжних операцій з використанням платіжних інструментів

НПА, які діяли на виконання вимог Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»		НПА, прийняті на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»	
Реквізити НПА (назва, дата, номер)	Предмет регулювання	Реквізити НПА (назва, дата, номер, посилання)	Предмет регулювання
			інструментів.
Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті (постанова Правління НБУ від 16.08.2006 № 320)	Інструкція визначає загальні вимоги щодо функціонування в Україні СЕП та порядку виконання міжбанківського переказу коштів через кореспондентські рахунки банків-резидентів, філій іноземних банків у національній валюті України.	Зміни до Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті (постанова Правління НБУ від 01.08.2022 № 167 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України») https://bit.ly/3oQQWiV	Змінами до Інструкції: - приведено термінологію Інструкції у відповідність вимог Закону та змінено її назву; - визначені вимоги щодо участі у СЕП небанківських установ, право на участь яких у цій системі передбачено на рівні відповідного закону; - актуалізовано порядок резервування та відновлення функціонування СЕП; - виключені положення щодо загальних умов виконання міжбанківського переказу коштів через кореспондентські рахунки, що відкриваються в розрахунковому банку платіжної системи, оскільки це питання врегульовано Законом та розділом III цієї Інструкції; - виключено додаток 7 до Інструкції, яким визначався перелік умовних числових кодів розрахункових документів, та передбачено, що в реквізиті “назва документа” зазначається умовний числовий код платіжної інструкції “01”. <i>Довідково:</i> Інструкція зі змінами, внесеними постановою № 167, діятиме до дати запровадження СЕП-4
Постанова Правління НБУ від 12.02.2013 №42 «Про врегулювання питань щодо приймання готівки для подальшого її переказу»	Постанова впорядковувала діяльність, пов'язану з прийманням готівки для подальшого її переказу	Положення про залучення комерційних агентів для надання фінансових платіжних послуг (постанова Правління НБУ від 02.08.2022 № 168) https://bit.ly/3d0ve5M	Положенням визначено: - порядок подання банками, платіжними установами (крім малих платіжних установ), емітентами електронних грошей та емітентами платіжних інструментів до НБУ повідомлення про залучення комерційних агентів для надання фінансових платіжних послуг з метою внесення до Реєстру платіжної інфраструктури відомостей про комерційних агентів; - особливості надання фінансових платіжних послуг комерційними агентами, які залучаються банком та платіжною установою (крім малої платіжної установи) і

НПА, які діяли на виконання вимог Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»		НПА, прийняті на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги»	
Реквізити НПА (назва, дата, номер)	Предмет регулювання	Реквізити НПА (назва, дата, номер, посилання)	Предмет регулювання
			передбачають приймання готівки для виконання платіжних операцій.

Джерело: [40]

Зазначимо, що з 01.04.2023 р. відбулися зміни в друкованих формах та інтерфейсах. Платіжне доручення, платіжна вимога та інші форми платіжних документів замінюються на платіжні інструкції.

1.3. Нормативно-правова база обліку, контролю та аналізу операцій підприємства на рахунках в банку

Законність здійснення операцій з грошовими коштами підприємств у системі бухгалтерського обліку регламентується чинним законодавством України.

Господарський кодекс України регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності [15].

Так, зокрема, Господарський кодекс України регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Передбачено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків, визначених нормативною базою.

Основними нормативними документами, що регламентують бухгалтерський облік операцій з безготівковими коштами, є закони України, і в першу чергу, Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р.

№2121-III, який визначає поняття «кошти», розкриває основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків та встановлює обов'язки банків щодо ідентифікації клієнтів, які відкривають рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів [48].

У Законі України "Про платіжні послуги" від 30.06.2021 р. № 1591-IX визначено виключний перелік платіжних послуг та порядок їх надання, категорії надавачів платіжних послуг та умови авторизації їх діяльності, загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, загальні засади випуску та використання в Україні електронних грошей та цифрових грошей Національного банку України [54].

Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [23] та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів» [27].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти (гроші) – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання; еквіваленти грошових коштів (грошей) – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [23].

Зазначимо, що відповідно до чинного законодавства, під час складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання Звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту. Перевагою такої альтернативи є те, що кожне підприємство може враховувати специфіку господарської діяльності. Підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми наводяться окремо у складі відповідних видів діяльності. Внутрішні зміни у складі грошових коштів

до Звіту про рух грошових коштів не включаються. Негрошові операції (отримання активів за рахунок фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів за рахунок емісії акцій тощо) не включаються до Звіту про рух грошових коштів [23].

Джерелом, в якому можна побачити рух грошових коштів та їх еквівалентів, є форма №3 фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів». Цей звіт більшість науковців вважають найскладнішим у всій фінансовій звітності підприємства. І це пов'язано з тим, що в цьому звіті можна отримати інформацію про операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, разом із тим є можливість оцінити ситуацію, пов'язану з надходженням та витрачанням грошових коштів, та визначити потреби підприємства щодо використання цих коштів. Тобто ця форма звітності є багатосторонньою, що суттєво ускладнює процес його заповнення.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» в редакції від 01.01.2012 р. визначає вимоги до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою Звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [27].

Операції з коштами в іноземній валюті, які є однією з найважливіших складових монетарних активів, регламентуються НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», затвердженим Міністерством фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 [11]. У цьому стандарті розкрито сутність монетарних активів, проте відсутні критерії віднесення до останніх. Ще одним істотним недоліком цього стандарту є його поширення на ті монетарні активи, які виражені в іноземній валюті, зокрема: на кошти на валютному рахунку та готівку, дебіторську заборгованість іноземного покупця, яка непогашена, векселі та фінансові інвестиції, якщо передбачається їх погашення грошовими коштами.

Так, НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [11] і МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», в редакції від 01.01.2012 р. [63], регулюють операції з грошовими коштами та їх еквівалентами. Відповідно до

МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [63] монетарні статті не переоцінюються, оскільки вони вже виражені в грошових одиницях, що діють на кінець звітного періоду. В НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [11] визначено порядок отримування фіксованої або визначеної кількості одиниць певної валюти. Відповідно до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», на кінець кожного звітного періоду здійснюється перерахунок монетарних статей, які виражені в іноземній валюті [11].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р. № 147 визначає порядок коригування фінансової звітності, яка оприлюднюється, на вплив інфляції.

Інструкція № 492 «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів», затверджена Постановою Правління національного банку України від 12.11.2003 р. регламентує відкриття поточних рахунків, зареєстрованим суб'єктам підприємницької діяльності незалежно від форми власності

Щодо нормативного регулювання безготівкових розрахунків, то основним документом, що регулює механізм безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів і документообіг, є «Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [52].

Окрім цієї Інструкції, існують положення (зокрема й НП(С)БО 21), кожне з яких регулює порядок здійснення розрахунків за допомогою векселя, чека, акредитива та платіжних карток.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ НА БАНКІВСЬКИХ РАХУНКАХ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика товариства

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО» є юридичною особою із новим найменуванням, у результаті проведення державної реєстрації змін до Статуту Публічного акціонерного товариства «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО» у відповідності до Закону України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року №514-VI. Публічне акціонерне товариство «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО» було новим найменуванням Відкритого акціонерного товариства «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО», що було новим найменуванням Державної акціонерної енергетичної компанії «Хмельницькобленерго», створеної шляхом корпоратизації відповідно до наказу Міністерства енергетики та електрифікації України від 17.08.1995 № 157.

Засновником Товариства є держава в особі Міністерства енергетики та електрифікації України. Товариство є юридичною особою приватного права. Тип Товариства — публічне акціонерне товариство.

Метою діяльності Товариства є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством і Статутом, та наступний його розподіл між фондами Товариства та акціонерами Товариства.

Розподіл (розподілення) електроенергії є основним видом діяльності Товариства. У розділі «Предмет діяльності» статуту досліджуваного АТ вказано 82 пункти, зокрема, предметом діяльності Товариства є:

- розподіл електричної енергії у межах місць провадження господарської діяльності;
- експлуатація електроенергетичних об'єктів, споруд, устаткування;
- виготовлення, монтаж технологічного обладнання, електропроводки і

арматури, реставраційні, ремонтні та інші роботи з електрообладнанням та іншими об'єктами промислового та непромислового призначення;

- виконання ремонтних, монтажних, пусконаладжувальних робіт, робіт з технічного обслуговування, випробування та посвідчення електрообладнання підстанцій та ліній електропередачі;

- розроблення, виробництво, впровадження, сертифікаційні випробування, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів;

- розроблення, виробництво, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг в галузі технічного захисту інформації;

- розроблення, розвиток та супроводження програмного забезпечення;

- розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації;

- розроблення, виробництво, використання, експлуатація, сертифікаційні випробування, тематичні, дослідження, експертиза, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації тощо.

Станом на 22.11.2023, компанія АТ "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО" має такі види діяльності:

- 35.13 - Розподілення електроенергії,
- 35.11 - Виробництво електроенергії,
- 86.10 - Діяльність лікарняних закладів,
- 85.32 - Професійно-технічна освіта,
- 85.10 - Дошкільна освіта,
- 73.11 - Рекламні агентства,
- 71.11 - Діяльність у сфері архітектури,

- 56.29 - Постачання інших готових страв,
- 55.10 - Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування,
- 49.39 - Інший пасажирський наземний транспорт, н.в.і.у.,
- 47.11 - Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами,
- 46.19 - Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту,
- 43.21 - Електромонтажні роботи,
- 42.22 - Будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій,
- 41.20 - Будівництво житлових і нежитлових будівель,
- 35.14- Торгівля електроенергією [66].

Товариство має самостійний баланс, має право відкривати поточні (розрахункові), вкладні (депозитні), інвестиційні, валютні рахунки, рахунки зі спеціальним режимом використання, а також інші рахунки в банках та інших кредитних й фінансових установах як на території України, так і за її межами в порядку визначеному законодавством.

Статутний капітал Товариства становить 33637840,00 грн (тридцять три мільйони шістсот тридцять сім тисяч вісімсот сорок гривень 00 копійок). Статутний капітал Товариства поділено на 134551360 (сто тридцять чотири мільйони п'ятсот п'ятдесят одна тисяча триста шістдесят) простих іменних акцій номінальною вартістю 0,25 гривень (нуль гривень 25 копійок) кожна акція. Кількість привілейованих акцій - 0 (нуль). Товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу у порядку, передбаченому чинним законодавством України. Рішення про зміну розміру статутного капіталу Товариства приймається загальними зборами акціонерів Товариства у встановленому законодавством порядку.

Порядок розподілу прибутку і покриття збитків Товариства визначається рішенням Загальних зборів відповідно до чинного законодавства України та цього Статуту. Прибуток Товариства утворюється в результаті грошових, матеріальних та інших надходжень від господарської діяльності Товариства після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат (у тому числі, витрат на оплату праці). З прибутку Товариства сплачуються передбачені чинним законодавством України податки та інші обов'язкові збори (платежі), а також

відсотки по кредитах (позиках), облігаціях.

Прибуток Товариства визначається як різниця між доходами та витратами Товариства, пов'язаними з отриманням цих доходів. Прибуток, що залишається після сплати податків та інших обов'язкових платежів з прибутку, є чистим прибутком. За рахунок чистого прибутку, що залишається в розпорядженні Товариства:

- виплачуються дивіденди, відрахування від чистого прибутку;
- створюється та поповнюється резервний капітал;
- покриваються збитки минулих періодів;
- накопичується нерозподілений прибуток;
- створюються та поповнюються фонди Товариства.

Товариство здійснює первинний (оперативний), бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, складає та надає фінансову, податкову та статистичну звітність в порядку, визначеному чинним законодавством України.

Перший фінансовий рік починається з дати державної реєстрації Товариства й завершується 31 грудня року, в якому було проведено державну реєстрацію Товариства, наступні фінансові роки визначаються відповідно до календарних.

Порядок надання фінансової, податкової та статистичної звітності стосовно господарської діяльності Товариства та інших даних встановлюється чинним законодавством України. Товариство відповідає за достовірність і своєчасність подання фінансової, податкової та статистичної звітності в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Відповідальність за організацію бухгалтерського та податкового обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несуть відповідні посадові особи Товариства, згідно законодавства.

Достовірність даних, які містяться у річній фінансовій звітності, повинна бути підтверджена незалежним аудитором (аудиторською фірмою).

Дізнатись про поточний стан справ на підприємстві та оцінити його перспективи можна розрахувавши фінансові показники. Грамотний аналіз

дозволить правильно вибудувати стратегію розвитку, покращити концепції управління активами та залученими коштами компанії.

Проаналізуємо основні результати діяльності досліджуваного акціонерного товариства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Результати фінансово-економічної діяльності АТ
"Хмельницькобленерго"**

Показники	Роки			Різниця 2022 до 2020 рр., +/-	Відношення 2022 до 2020 рр., %
	2020	2021	2022		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1731437	2275312	2393975	662538	138,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1666261	2084806	2470512	804251	148,3
Валовий прибуток (збиток)	65176	190506	-76537	-141713	-
Інші операційні витрати	64705	67008	60339	-4366	93,3
Інші операційні доходи	278000	240831	277480	-520	99,8
Фінансовий результат до оподаткування	179374	244375	16756	-162618	9,3
Чистий прибуток (збиток)	146038	198961	12272	-133766	8,4

Джерело: розрахунки автора за даними АТ

За досліджуваний період обсяги реалізації послуг зазнали суттєвих змін. Так, чистий дохід від реалізації послуг зріс у 2022 році в порівнянні з 2020 на 662538 тис. грн, або майже у 1,4 рази. У проміжному 2021 році теж спостерігалось зростання обсягів реалізації, коли чистий дохід збільшився до 2275,3 млн. гривень.

Разом з тим, в останньому аналізованому році зростає і собівартість реалізованих послуг до 2470,5 млн. грн, або на 804251 тис. грн з 2020 року. Тобто, збільшення склало майже 1,5 рази. Логічно, що такі зміни призвели до зменшення суми отриманого валового прибутку на 141,7 млн. грн. (з 65 млн. грн прибутку за 2020 рік до 76,5 млн. грн збитку за 2022 рік).

Відповідно до зниження результативності операційної діяльності АТ «Хмельницькобленерго» за період 2020-2022 років, фінансовий результат до оподаткування та сума чистого прибутку суттєво зменшились за аналізований

період – на 162618 та 133766 тис. грн відповідно, що є досить негативним фактом.

Умовою й гарантією виживання й розвитку будь-якого підприємства, як бізнес-процесу, є його фінансова стійкість. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно в стані «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юнктури, і не опинитися на краю банкрутства. Більш того, чим вище його стабільність, тим більше переваг перед іншими підприємствами того ж сектора економіки в одержанні кредитів і залученні інвестицій. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами.

Фінансова стабільність підприємства - це його надійно-гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку. Розрахуємо основні показники фінансової стійкості з метою аналізу структури фінансових ресурсів та напрямків їхнього вкладення у досліджуваному підприємстві – табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Показники фінансової стійкості АТ "Хмельницькобленерго"
за 2020-2022 роки**

№	Показники	Алгоритм розрахунку	Роки			Абсолютне відхилення, +/-
			2020	2021	2022	
1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	Власний капітал / Валюта балансу	0,76	0,73	0,76	0,00
2.	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Залучений капітал / Всього коштів підприємства	0,24	0,27	0,24	0,00
3.	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів	Довгострокові зобов'язання / (Довгострокові зобов'язання + Власний капітал)	0,08	0,06	0,11	0,04
4.	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	(Вартість основних засобів - Сума накопиченої амортизації) / Вартість майна підприємства за підсумком балансу	0,84	0,84	0,90	0,06

Джерело: розрахунки автора за даними АТ

Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна. Так, у 2020-2022 роках значення цього показника засвідчило, що 76% загальної вартості майна вкладено власниками підприємства. Відповідно, 24% приходить на залучений капітал.

Високий рівень рентабельності — це головний показник ефективної роботи підприємства. Великий виторг не завжди показує реальну картину економічного стану компанії. Наприклад, можна вкладати великі кошти в розвиток, мати гарні обороти, але не отримувати достатньо прибутків для покриття всіх витрат. У такому випадку інвестиції в розвиток бізнесу стануть дуже дорогими та непродуктивними. З іншого боку, компанія, яка має менші об'єми продаж, буде більш стійкою та ефективною. Іншими словами, рентабельність є відносним показником.

Показники рентабельності є основним інструментом фінансового аналізу та планування розвитку компанії, який демонструє, що підприємство правильно використовує власні кошти, покриваючи витрати та водночас отримуючи прибуток - табл. 2.3.

Як свідчать результати досліджень, наведені у табл. 2.3, усі показники рентабельності досліджуваного суб'єкта господарювання за аналізований період зазнали зменшення, і це досить негативно характеризує ефективність його діяльності, тобто, її зниження. Так, рентабельність продажу, основної діяльності та власного капіталу зменшилась на 7 в.п., а рентабельність усього капіталу – на 8 в.п. за останні три роки. Цей базовий показник характеризує низьку ефективність грошових вкладів та дає змогу оцінити прибуток від кожної гривні інвестування в компанію.

Оцінка ділової активності передбачає визначення результатів діяльності досліджуваного АТ через застосування комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, які формують оптимальні співвідношення темпів росту й основних показників, а також обумовлюють

проміжні й кінцеві результати діяльності – табл. 2.4.

Таблиця 2.3

**Показники рентабельності АТ "Хмельницькобленерго"
за 2020-2022 роки**

№	Назва показника	Порядок розрахунку	Роки			Абсолютне відхилення, +/-
			2020	2021	2022	
1.	Рентабельність продажу	Прибуток від реалізації продукції / Виручка від реалізації	0,04	0,08	-0,03	-0,07
2.	Рентабельність основної діяльності	Прибуток від реалізації продукції / Витрати виробництва	0,04	0,09	-0,03	-0,07
3.	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	0,07	0,09	0,00	-0,07
4.	Період окупності власного капіталу	Власний капітал / Чистий прибуток	14,13	10,91	327,91	313,77
5.	Рентабельність усього капіталу підприємства	Загальний прибуток / Підсумок балансу	0,18	0,20	0,09	-0,08
6.	Рентабельність перманентного (змінного капіталу)	Загальний прибуток / Підсумок I розділу пасиву балансу	0,23	0,27	0,12	-0,11

Джерело: розрахунки автора за даними АТ

Коефіцієнт оборотності активів показує швидкість обороту всіх активів підприємства, тобто кількість здійснених ними оборотів за досліджуваний період. Як бачимо, показник зменшився з 0,66 до 0,58 за досліджуваний період (хоча у 2021 році його значення було найвищим – 0,80).

Таблиця 2.4

**Показники ділової активності АТ "Хмельницькобленерго"
за 2020-2022 роки**

Показники	Порядок підрахунку	Роки			Різниця 2022 до 2020 рр., +/-
		2020	2021	2022	
Загальна оборотність капіталу	Чиста виручка від реалізації / Підсумок балансу	0,63	0,83	0,81	0,18
Коефіцієнт оборотності активів	Виручка від реалізації / Середня вартість активів	0,66	0,80	0,58	-0,08

Оборотність матеріальних оборотних засобів	Чиста виручка від реалізації / Підсумок II розділу активу	3,76	4,84	4,78	1,02
Оборотність дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації / Дебіторська заборгованість	6	9	8	1,80
Середній строк обороту дебіторської заборгованості	360*Дебіторська заборгованість / Виручка від реалізації	58	38	45	-12,84
Оборотність кредиторської заборгованості	Виручка від реалізації / Кредиторська заборгованість	4	4	4	0,17
Середній строк обороту кредиторської заборгованості	360*Кредиторська заборгованість / Виручка від реалізації	92	81	89	-3,80
Фондовіддача необоротних активів	Виручка від реалізації / Необоротні активи	0,76	0,91	0,50	-0,25
Оборотність власного капіталу	Виручка від реалізації / Власний капітал	1	1	1	-0,24

Джерело: розрахунки автора за даними АТ

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості відображає ефективність політики підприємства з кредитування покупців з точки зору збору оплати за реалізацію продукції в кредит, характеризує рівень комерційного ризику, зумовленого подібними фінансовими відносинами. Чим вище значення даних коефіцієнтів, тим ефективніше підприємство організовує свої відносини з постачальниками і покупцями. За період 2020-2022 років даний показник зріс з 6 до 8 п., що свідчить про зростання рівня ділової активності АТ «Хмельницькобленерго».

Коефіцієнт оборотності власного капіталу свідчить про те, наскільки масштаб діяльності підприємства забезпечується власним капіталом. У аналізованого підприємства цей коефіцієнт має високе значення і до того ж перевищує середньогалузевий показник, це свідчить про те, що підприємство максимальною мірою використовує кожен грошову одиницю вкладених власниками коштів.

2.2. Первинний, синтетичний та аналітичний облік операцій на рахунках в банку

Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті здійснюється на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Плата за розрахунково-касове обслуговування відноситься до адміністративних витрат (п. 18 П(С)БО 16 «Витрати») [10]. Бухгалтерські проведення з поточним рахунком аналізованого підприємства наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Облік коштів на поточному рахунку АТ «Хмельницькобленерго» в національній валюті, червень 2023 року

№ з/п	Господарська операція	Дт	Кт	Сума, грн
1	Внесено готівку на поточний рахунок	311	301	968365,02
2	Видана готівка з поточного рахунку	301	311	358265,25
3	Сплачено податки	641	311	189265,35
4	Оплата постачальникам товарів, робіт, послуг	631	311	659897,07
5	Отримано оплату від покупців за товари, роботи, послуги	311	361	785369,25
6	Нарахована плата за розрахунково-касове обслуговування банку	92	685	2535,67
7	Сплачено банку за розрахунково-касове обслуговування	685	311	2535,67
8	Перераховано кошти на електронний спецрахунок у СЕА ПДВ	315	311	356598,36
9	Перераховано кошти на розподільчий рахунок (при виплаті зарплати)	313	311	1045236,23
10	Здійснена попередня оплата за товари, роботи, послуги	371	311	321022,09
11	Отримана попередня оплата за товари, роботи, послуги	311	681	452365,96

Джерело: за даними АТ

Проведення платежів по поточному рахунку банк здійснює на основі платіжної інструкції, яку подано від клієнта – АТ «Хмельницькобленерго». Підставою для здійснення бухгалтерських проведення по рахунку 311 є банківська виписка по поточному рахунку.

Що є безготівковою операцією?

Важливою при здійсненні розрахунків за реалізовані товари (надані послуги) є класифікація операції як безготівкової (особливо, коли треба уникнути застосування РРО). Відповідь треба шукати в Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затвердженій постановою НБУ від 29.07.2022 №163 (далі – Інструкція №163) [52].

Безготівковими є такі розрахунки (п. 6 Інструкції №163):

- перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів,
- перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів.

Бухгалтерські проведення з депозитними рахунками досліджуваного підприємства наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Бухгалтерські проведення на депозитних рахунках АТ, 2023 р.

№ з/п	Господарська операція	Дт	Кт	Сума, грн
1	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк до 3 місяців	351	311	321250,00
2	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк від 3 до 12 місяців	352	311	452365,00
3	Зараховано кошти на депозитний рахунок на строк більше 1 року	143	311	-
4	Нарахування відсотків по строковому депозиту	373	733	38369,58
5	Нарахування відсотків по депозиту до запитання (або поточному рахунку)	373	719	25369,89
6	Зарахування відсотків по депозиту на поточний рахунок	311	373	63739,47
7	Повернення коштів з короткострокового депозиту	311	352	402365,00
8	Переведення довгострокового депозиту в короткостроковий за 12 місяців перед його погашенням	352	143	50000,00

Джерело: за даними АТ

Для перерахування коштів з поточного рахунку в банку використовують платіжні доручення, платіжні вимоги, платіжні вимоги-доручення, розрахункові чеки, акредитиви, векселі, банківські платіжні картки.

З 01.04.2023 р. порядок ініціювання та виконання платіжних операцій за рахунками користувачів платіжних послуг, які відкриті в надавачів платіжних

послуг з обслуговування рахунку, а також обов'язкові реквізити платіжної інструкції, вимоги щодо їх заповнення визначає Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг [52].

Платіжна інструкція - розпорядження ініціатора надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції

Надавач платіжних послуг приймає до виконання платіжну інструкцію/зведену платіжну інструкцію платника без обмеження її мінімальної або максимальної суми, крім випадків, передбачених законодавством України або правилами платіжної системи.

Надавач платіжних послуг виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження (крім випадків, установлених законом України) та виключно в межах залишку коштів на рахунку платника на момент надходження платіжної інструкції (крім платіжних інструкцій стягувача).

Надавач платіжних послуг платника має право виконувати платіжні інструкції платника з урахуванням сум, що надходять на рахунок платника протягом операційного дня (поточні надходження) або за рахунок наданого платнику кредиту, якщо ці умови визначено у відповідному договорі.

Надавач платіжних послуг платника не веде облік платіжних інструкцій ініціаторів у разі відсутності (недостатності) коштів на рахунках платника, якщо інше не передбачено договором між платником та надавачем платіжних послуг платника. Надавач платіжних послуг платника за наявності такого положення в договорі повідомляє платника про невиконані платіжні інструкції з отриманням від нього письмового повідомлення (в електронній або паперовій формі) про отримання такого повідомлення в порядку, визначеному в договорі.

Ініціатор має право оформити платіжну інструкцію в електронній або паперовій формі. Форма, порядок надання платіжної інструкції, засоби дистанційної комунікації для ініціювання платіжних операцій визначаються умовами договору між користувачем і надавачем платіжної послуги.

Ініціатор заповнює реквізити платіжної інструкції державною мовою з урахуванням вимог, зазначених в указівках щодо заповнення реквізитів

платіжної інструкції, оформленої в паперовій або електронній формі, та вимог розділів II-IV, VI Інструкції. Ініціатор має право заповнювати реквізити платіжної інструкції латинськими літерами, якщо це передбачено правилами платіжної системи/внутрішніми правилами надавача платіжних послуг.

Надавач платіжних послуг у своїх внутрішніх документах з питань здійснення безготівкових розрахунків визначає порядок зберігання платіжної інструкції, оформленої в електронній або паперовій формі, на підставі якої ініційовано платіжну операцію, та зберігає її протягом строку, встановленого законодавством України.

Надавач платіжних послуг приймає до виконання надану ініціатором платіжну інструкцію за умови, що платіжна інструкція оформлена належним чином та немає законних підстав для відмови в її прийнятті.

Надавач платіжних послуг платника приймає до виконання платіжну інструкцію, що надійшла до нього протягом операційного часу, у той самий операційний день. Надавач платіжних послуг платника приймає до виконання платіжну інструкцію, що надійшла до нього після закінчення операційного часу, не пізніше наступного операційного дня. Надавач платіжних послуг платника та платник мають право передбачити в договорі інший, ніж встановлений Інструкцією, строк (день) прийняття до виконання наданої платником платіжної інструкції.

Надавач платіжних послуг платника під час виконання платіжної операції з рахунку платника зобов'язаний перевірити в платіжній інструкції ініціатора відповідність:

1) номери рахунку платника та коду платника [коду юридичної особи (відокремленого підрозділу юридичної особи) згідно з ЄДРПОУ/реєстраційного номера/РНОКПП або серії (за наявності) та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті)] або

2) унікального ідентифікатора платника [41].

Надавач платіжних послуг платника приймає платіжну інструкцію до виконання протягом 30 календарних днів із дати її складання ініціатором. Дата складання платіжної інструкції не враховується.

Надавач платіжних послуг платника зобов'язаний отримати згоду платника на виконання кожної платіжної операції, крім випадків, передбачених Законом про платіжні послуги. Порядок надання згоди на виконання платіжної операції визначається договором між платником та надавачем платіжних послуг платника. Перед отриманням згоди платника на виконання кожної платіжної операції надавач платіжних послуг зобов'язаний здійснити посилену автентифікацію користувача.

Платіжна операція вважається акцептованою після надання платником згоди на її виконання. Якщо немає згоди платника на виконання платіжної операції, то така операція вважається неакцептованою, якщо інше не передбачено Законом про платіжні послуги. Платник має право відкликати згоду на виконання платіжної операції (пов'язаних між собою платіжних операцій) у будь-який час, але не пізніше настання моменту безвідкличності платіжної інструкції відповідно до норм Закону про платіжні послуги.

Платник для відкликання згоди на виконання платіжної операції надає надавачу платіжних послуг платника розпорядження за формою та в порядку, визначених договором між платником та надавачем платіжних послуг платника.

Надавач платіжних послуг платника виконує платіжну інструкцію користувача протягом операційного дня, якщо платіжна інструкція надійшла до нього протягом операційного часу, або в інший строк, якщо це передбачено умовами договору. Надавач платіжних послуг платника виконує платіжну інструкцію користувача, що надійшла до нього після закінчення операційного часу, не пізніше наступного операційного дня або в інший строк, якщо це передбачено умовами договору.

Платіжні вимоги-доручення – це комбінований розрахунковий документ, що складається з двох частин; перша вимога підприємства-постачальника сплатити вартість товару, робіт і послуг; друга – доручення платника банку

перерахувати належну суму коштів зі свого рахунку на рахунок постачальника, застосовуються в разі оплати підрядчикам виконаних будівельних і ремонтних робіт, а також і деяких поставках. Платіжні вимоги-доручення приймаються банками протягом двадцяти календарних днів з дня виписки. День заповнення платіжної вимоги-доручення не враховується.

Вимога-доручення подається платником в установу банку у двох примірниках. Банк приймає до оплати вимогу-доручення в сумі, яка може бути сплачена за наявними коштами на рахунку платника.

Платіжні вимоги, як банківський документ, застосовуються в разі здійснення примусового списання (стягнення) коштів. Цим документом оформлюються примусові стягнення боргу на користь казначейства на підставі виконавчого документа, на підставі рішення податкового органу або арбітражного суду. До платіжної вимоги при цьому додається відповідне рішення, а банк приймає вимогу незалежно від наявності залишку для сплати на поточному рахунку.

Чеки грошові – застосовуються для одержання підприємствами з рахунків готівки.

Чеки розрахункові – це доручення своєму банку переказати кошти з рахунка отримувача коштів на рахунок пред'явника чеків.

Чекодавець - юридична або фізична особа, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його. *Чекодержатель* - підприємство, яке є отримувачем коштів за чеком.

Чек включає: назву "розрахунковий чек"; назву (для фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові чекодавця, дані його паспорта або документа, що його замінює) власника чекової книжки (далі-чекодавця) та номер його рахунку; назву банку-емітента і його номер МФО; ідентифікаційні коди чекодавця та чекодержателя за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України, у фізичних осіб - ідентифікаційні номери у разі їх присвоєння державною податковою адміністрацією; назву чекодержателя; доручення чекодавця банку-емітенту сплатити конкретну суму, що зазначена цифрами та

літерами; призначення платежу; число, місяць та рік складання чека, місце складання чека; підписи чекодавця та відбиток печатки.

Чек, на якому відсутній будь-який із зазначених реквізитів, вважається недійсним і повертається банку чекодавця без виконання. Чек із чекової книжки пред'являється до оплати в банк чекодержателя протягом десяти календарних днів (день виписки чека не враховується).

Акредитив - це розрахунковий документ із дорученням однієї акредитивної установи іншій здійснити за рахунок задепонованих коштів оплату за товар. *Непокритий акредитив* - це акредитив, оплата за який, при тимчасовій відсутності коштів на рахунку платника, гарантується за рахунок банківського кредиту.

Для оформлення акредитиву випишується і направляється банку заява на акредитив. Кошти заявника при цьому бронюються на аналітичному рахунку «Розрахунки за акредитивами» балансового рахунка № 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Вексель – це письмове безумовне зобов'язання, боргова розписка, що дає право її власнику вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель у відповідний строк.

Будь-яке перерахування (крім сплати податків і зборів до бюджету) повинно мати підставу, підтверджену документально. Документами, що підтверджують правомірність платежу, можуть бути: договір, акт (виконаних робіт, наданих послуг, результатів перевірки фондами, податковими органами, звіряння тощо), накладна, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, лист, наказ, інше.

Банк реєструє всі здійснені операції з надходження та списання коштів з поточного рахунку в спеціальній виписці з особового рахунку з додаванням виправдовуючих документів.

Виписка банку – це документ, який видається банком підприємству та відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Вона замінює собою реєстр аналітичного обліку за операціями на поточному рахунку та одночасно є

підставою для бухгалтерських записів. Таким чином, виписка банку – це фактично другий примірник особового рахунку підприємства, відкритого банком. Бухгалтер при отриманні виписки здійснює наступні операції, які називаються бухгалтерським терміном – контирування виписки:

- виписка нумерується;
- перевіряється наявність виправдовуючих розрахункових документів, на підставі яких зараховані або списані кошти;
- перевіряється відповідність сум у виписці сумам виправдовуючих документів на перерахування чи зарахування коштів;
- проставляється кореспонденція рахунків відповідно до проведених операцій.

Обробляючи виписки, бухгалтер повинен пам'ятати, що поточний рахунок для обліку на підприємстві – активний, а для банку – пасивний. Зберігаючи грошові кошти підприємства, банк вважає себе його боржником, тобто на цю суму має кредиторську заборгованість.

Якщо документ не містить достатньо відомостей про операцію або взагалі не містить такої, то це не первинний документ. Прикладом може бути платіжне доручення – цей документ не містить інформацію про факт здійснення господарської операції. Платіжка могла бути подана до банку, але гроші не були списані з рахунку з різних причин, наприклад через їх недостатність або збій банківської системи. У даному випадку первинним документом є тільки банківська виписка, так як саме вона містить інформацію про рух грошових коштів, який відбувся.

Залишки по бухгалтерських рахунках повинні копійка в копійку збігатися із залишками по відповідним для них банківським рахункам. Усі здійснені операції з надходження та списання коштів з поточного рахунку підприємства банк реєструє у спеціальній виписці з особового рахунку, із вказуванням підтверджуючих документів. Даний документ замінює собою реєстр аналітичного обліку за операціями на поточному рахунку та одночасно є підставою для бухгалтерських записів.

Бухгалтер у день одержання виписки здійснює операції, які позначають бухгалтерським терміном «контування» – перевірка й обробка виписки. Цей процес передбачає:

- нумерування виписки;
- добір документів, які підтверджують факт здійснення господарської операції, і перевірка наявності виправдних документів від інших підприємств, що є підставою для зарахування або списання коштів;
- звірку достовірності записів у виписці банку і до даних до неї документах, а також відповідності суми у виписці сумам виправдних документів на перерахування або зарахування коштів;
- перевірку правильності визначення залишку грошей на поточному рахунку після здійснених операцій;
- зазначення кореспондуючого рахунка у виписці проти кожної суми згідно з наведеними операціями;
- за необхідності – зазначення кодів аналітичних статей обліку.

Рис. 2.1. Типові бухгалтерські проведення по рахунку 31.

Джерело: за даними [28]

Регістрами обліку грошових коштів на розрахунковому рахунку в АТ «Хмельницькобленерго» є журнал №1 і відомості №1.1, 1.2.

Складаються журнал і відомість за даними виписок банку. При цьому треба мати на увазі, що одній виписці відводять один рядок в реєстрі.

Журнал №1 за _____ 20__ р.									
№ п/п	Дата	Із кредиту рахунка 31 «Рахунки в банках» у дебет рахунків							Разом по кредиту
		№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	
	...								
	Разом:								

Відомість 1.2 за _____ 20__ р.

Залишок на початок місяця <u>2320</u> грн. <u>00</u> коп.

№ п/п	Дата	Дебет рахунка 31 «Рахунки в банках» у кредит рахунків								Разом по дебету
		№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	№ __	
	...									
	Разом:									

Виконавець _____

Головний бухгалтер _____

Журнал закінчено _____

В головній книзі суми відображені _____

Залишок на кінець місяця _____ грн. ____ коп.

Рис. 2.2. Зразки журналу №1 та відомості 1.2 по рахунку 31

Джерело: за даними АТ «Хмельницькобленерго»

Для зберігання грошових коштів спеціального призначення можуть відкриватись в банку й інші поточні рахунки в національній або іноземній валюті. На цих рахунках обліковуються кошти, одержані на наукові дослідження, на сумісну діяльність.

Облік грошових коштів на рахунках ведеться на рахунках 313, 314. Крім розрахункового рахунка підприємство може мати в банку інші рахунки для

зберігання оборотних (наприклад – акредитиви, чекові книжки тощо) або необоротних (депозити більше одного року тощо) грошей (коштів).

Рахунок 313 – «Інші рахунки в банках у національній валюті». За кожним з інших рахунків відкривають окремий субрахунок, залежно від мети відкриття того чи іншого рахунка. Такими рахунками можуть бути:

- 3131 «Акредитиви у національній валюті». Запроваджується при використанні підприємством цієї форми розрахунків;

- 3132 «Лімітна чекова книжка». Запроваджується при використанні підприємством цієї форми розрахунків;

- 3133 «Спеціальний картковий рахунок». Запроваджується підприємствами, які для здійснення розрахунків використовують корпоративні пластикові картки;

- 3134 «Спеціальний рахунок на фінансування капітальних вкладень». Запроваджується при необхідності відокремленого зберігання грошових коштів цільового призначення;

- 3135 «Поточний рахунок філії». Запроваджується АТ «Хмельницькобленерго», за наявності у нього філій або представництв, не виділених на окремий баланс.

Наведений список можливих банківських рахунків, що відкриваються у національній валюті не є вичерпним.

Рахунок 314 – «Інші рахунки у банках в іноземній валюті». За кожним з інших іноземних рахунків відкривають окремий субрахунок, залежно від мети відкриття того чи іншого рахунка. Такими рахунками можуть бути:

- 3141 «Поточний валютний рахунок у банку всередині країни». Запроваджується при веденні підприємством експортних операцій. На кожний вид іноземних валют, які має в своєму розпорядженні підприємство, відкривається окремий валютний рахунок;

- 3142 «Транзитний (розподільний) валютний рахунок». використовується при здійсненні експортних операцій і зарахуванні валютної виручки. При цьому на кожен вид іноземних валют, які має в своєму розпорядженні підприємство,

відкривається окремий транзитний рахунок;

– 3143 «Валютний рахунок за кордоном». Відкривається підприємствами-резидентами у банках інших країн для обслуговування своєї діяльності на території цих країн;

– 3144 «Акредитиви в іноземній валюті». Запроваджується при використанні підприємством цієї форми розрахунків;

– 3145 «Спеціальний картковий рахунок у іноземній валюті». Запроваджується підприємствами, які для здійснення розрахунків використовують корпоративні пластикові картки.

На рахунках 313 «Інші рахунки в банках в національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банках в іноземній валюті» відображається наявність та рух коштів підприємства, що знаходяться на особливих рахунках, в акредитивах, ощадні сертифікати, приватизаційні папери, компенсаційні сертифікати, імпортований депозит тощо.

Акредитивна форма розрахунків передбачається окремим договором. Вона забезпечує безперечну оплату шляхом бронювання суми на окремому акредитивному рахунку. Такий вид акредитиву називається покритим. Його сума перераховується з поточного рахунка. Непокритий акредитив – це акредитив, оплата за який, при тимчасовій відсутності коштів на рахунку платника, гарантується за рахунок банківського кредиту. Для оформлення акредитиву виписується і направляється банку заява на акредитив. Кошти заявника при цьому бронюються на аналітичному рахунку «Розрахунки за акредитивами» балансового рахунка №313 «Інші рахунки в банку в національній валюті». На суму виставленого (оформленого) акредитиву:

Дебет рахунка 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» (аналітичний рахунок «Розрахунки за акредитивами»),

Кредит рахунка 311 «Поточні рахунки в національній валюті» (при оформленні акредитиву за рахунок власних коштів),

Кредит рахунка 60 «Короткострокові позики» (при оформленні акредитиву за рахунок короткострокової позики).

Умовами акредитиву передбачається строк його дії і документи, за якими здійснюється оплата заборгованості з акредитивного рахунка. При поданні цих документів банк списує суму платежу одержувачу. В бухгалтерському обліку ця операція відображається:

Дебет рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»,
Кредит 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Після закінчення строку дії, передбаченого умовами акредитиву, невикористана його сума повертається, оформляється меморіальним ордером і зараховується на той рахунок, з якого був виставлений (оформлений):

Дебет рахунка 311 «Поточні рахунки в національній валюті»,
Дебет рахунка 60 «Короткострокові позики»,
Кредит 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» (аналітичний рахунок «Розрахунки за акредитивами»).

Аналітичний облік організується за кожним акредитивом окремо. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків використовуються у безготівкових розрахунках підприємств та фізичних осіб тільки з товарних операцій з метою скорочення розрахунків готівкою.

Для здійснення розрахунків платник одержує в банку чекову книжку, сума по якій бронюється на окремому рахунку. Сума зазначається в чековій книжці. Для проведення платежу виписується чек і передається одержувачу коштів, який пред'являє чек своєму обслуговуючому банку для зарахування на поточний рахунок. Термін дії чекової книжки – до одного року.

Розрахунки з застосуванням розрахункових чеків обліковуються на синтетичних рахунках аналогічно акредитивам, але із застосуванням окремого аналітичного рахунка «Розрахунки з застосуванням розрахункових чеків».

Для обліку таких коштів використовується рахунок 33 «Інші кошти» з відповідними субрахунками.

Загальні засади обліку інших грошових коштів відповідають методології обліку грошових коштів у касі й на рахунках у банку.

Аналітичний облік ведеться за кожним видом коштів, видами грошових

документів та іншими ознаками, що характеризують їх вид і різновид.

На рахунку 33 "Інші кошти" ведеться узагальнення інформації про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.

Рахунок 33 "Інші кошти" має такі субрахунки:

331 "Грошові документи в національній валюті"

332 "Грошові документи в іноземній валюті"

333 "Грошові кошти в дорозі в національній валюті"

334 "Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті"

За дебетом рахунку 33 "Інші кошти" відображається надходження грошових документів у касу АТ та коштів в дорозі, за кредитом - вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки.

Аналітичний облік грошових документів ведеться за їх видами.

До наявних облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів слід віднести: визнання та класифікацію грошових коштів; правильне їх відображення у фінансовій звітності; організацію контролю над процесом збереження та використання грошових коштів; оптимізацію надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів; повноту та своєчасність відображення в системі обліку руху грошових коштів.

2.3. Контроль операцій АТ на банківських рахунках

Нині важливою є необхідність повної автоматизації обліку грошових коштів, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом

грошових коштів. Грошові кошти, а також і операції, що формують грошові потоки, вимагають детального обліку і контролю. Грошові кошти є однією з відповідальних ділянок внутрішньогосподарського контролю, оскільки значна частина зловживань відбувається шляхом розкрадань готівки з каси підприємства. Для контролю за використанням коштів формуються економічні служби на підприємстві. А з метою контролю щодо обліку і щодо дотримання законодавства застосовують перевірки. Перевірка може бути як внутрішня, так і зовнішня із залученням сторонніх інспекторів. Процес організації внутрішньогосподарського контролю починається з формування мети та відповідних завдань проведення контролю.

Метою внутрішньогосподарського контролю операцій з грошовими коштами є забезпечення збереження грошових коштів, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків. На основі проведеного дослідження нами було виділено такі основні завдання внутрішнього контролю в АТ «Хмельницькобленерго» (рис. 2.3).

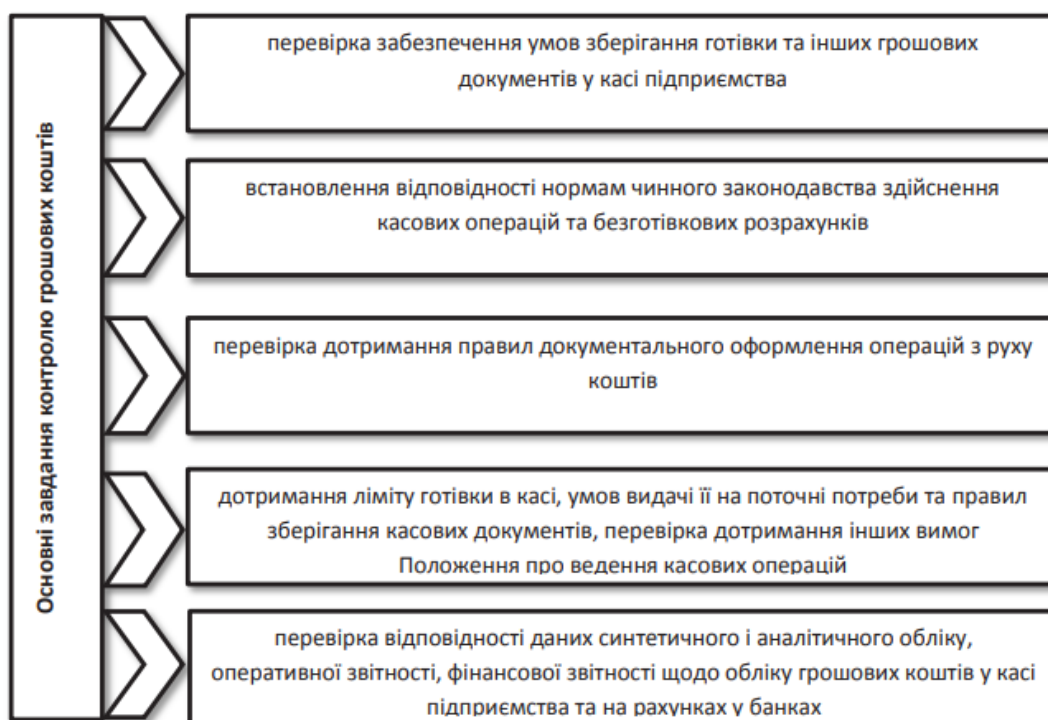

Рис. 2.3. Основні завдання контролю грошових коштів на підприємстві

Джерело: сформовано за даними [35]

Процес здійснення операцій з грошовими коштами не є хаотичним процесом, а регулюється і контролюється державою, на основі відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Вони необхідні для встановлення законності та достовірного відображення господарських операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку фінансовій звітності, а також для проведення аналізу. До законодавчих джерел інформації відносять:

1. Нормативно-правові акти в частині регулювання безготівкових розрахунків: Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків [50]; Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг [51]; Закон України «Про валюту і валютні операції» [49].

2. Стандарти обліку: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [23]; НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»; НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [11].

Серед облікових джерел контролю – Наказ про облікову політику підприємства, первинна документація з обліку грошових коштів, касова звітність про рух грошових коштів та грошових документів на рахунках підприємства, виписки банків про рух грошових коштів, регістри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», бухгалтерська звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

Залежно від суті господарських операцій та основних напрямів контролю грошових коштів у процесі внутрішньогосподарського контролю застосовують ряд способів і прийомів:

1) органолептичні: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження,

обстеження, експертизи;

2) розрахунково-аналітичні: економічний аналіз, статистичні розрахунки, інформаційне моделювання;

3) документальні: формальна, нормативно-правова, арифметична перевірки окремого документа, зустрічна перевірка документів, аналітична (камеральна) перевірка звітності та балансів, отримання пояснень від посадових осіб;

4) узагальнення та реалізація результатів контролю: групування, документування результатів контролю, прийняття рішення за результатами контролю, контроль за виконанням прийнятих рішень [12, с. 191].

Провівши дослідження вважаємо, що в процесі внутрішньогосподарського контролю грошових коштів необхідно виділити три основні етапи: організаційно-підготовчий, етап перевірки та заключний етап.

На першому етапі проведення внутрішньогосподарського контролю грошових коштів перевіряючий з'ясовує такі основні питання як: склад грошових коштів; наявність договорів матеріальної відповідальності; забезпечення належних умов зберігання грошових коштів. Перевіряючий також досліджує систему організації бухгалтерського обліку, в частині дотримання положень облікової політики, зокрема: оцінка наказу про облікову політику, графік документообігу, субрахунки та аналітичні рахунки в робочому плані рахунків; графік інвентаризацій; форми реєстрів податкового обліку; забезпечення організації бухгалтерського обліку у відповідності з діючими вимогами; забезпечення розподілу функціональних обов'язків посадових осіб, які відповідають за стан і рух грошових коштів; забезпечення періодичним проведенням інвентаризації грошових коштів; перевірка наявності форм первинної документації по всіх господарських операціях з грошовими коштами; наявність на підприємстві наказу керівника, який встановлює періодичність перевірок; перевірка дотримання вимог щодо виведення результатів проведених інвентаризацій; дотримання діючих норм ведення готівкових операцій.

На другому етапі здійснюється безпосередньо процедура перевірки, який розпочинається з інвентаризації каси та грошових еквівалентів. Інвентаризація проводиться раптово. На початку інвентаризації перевіряючий отримує від касира розписку, що всі прибуткові й видаткові документи здані в бухгалтерію та вся готівка, що надійшла, оприбуткована, а видана – списана на витрати.

На думку Заремби Є.М., з метою запобігання привласнення коштів, що надійшли з банку від юридичних і фізичних осіб, доцільно проводити інвентаризацію грошових коштів на рахунках в банку шляхом методу звірки залишків, які обліковуються на рахунках в бухгалтерії, із залишками в банківських виписках. Розбіжності, виявлені інвентаризацією, оформлюються актом. За необхідності достовірність виписок встановлюють зустрічною перевіркою з банківськими установами. При інвентаризації не повинні залишатися поза увагою банківські операції, не підтверджені відповідними документами. За погодженням з підприємством необхідно з'ясувати причину відсутності документів і у випадку необхідності звернутись до банку за роз'ясненнями по даній операції [13, с. 91].

Інвентаризація грошових коштів в дорозі здійснюється шляхом порівняння сум на відповідних субрахунках з даними квитанцій банківських установ, поштових відділень, копій супровідних відомостей на здачу виручки інкасаторам банку тощо. На даному етапі перевірки перевіряючий здійснює:

- перевірку на підтвердження інформації про фактичні залишки грошових коштів та їх еквівалентів у касі та на поточних рахунках в банківських установах;
- контроль дотримання чинного законодавства за операціями з грошовими коштами;
- перевірку своєчасності і правильності документального оформлення оприбуткування і видачі грошових коштів та їх еквівалентів первинними документами типової форми;
- перевірку правильності перенесення початкових залишків по грошовим коштам;

- перевірку дотримання підприємством встановленого ліміту зберігання готівкових коштів;
- контроль зіставності даних аналітичного, синтетичного обліку, Головної книги і Балансу;
- перевірку стану грошових коштів на рахунках на день проведення перевірки за даними виписок банку і за балансом підприємства;
- перевірка законності відкриття підприємством рахунків у банку, своєчасності одержання і обробки виписок банку по всіх рахунках;
- оцінка правильності проведення взаємозаліків з кредитною установою.

На третьому етапі результати контролю узагальнюються, здійснюється аналіз виявлених порушень та встановлюється їх вплив на господарський процес.

За результатами проведення внутрішньогосподарського контролю грошових коштів у АТ «Хмельницькобленерго» складається висновок щодо виявлених відхилень та встановлених порушень, крім того, зазначаються заходи щодо вирішення проблемних питань та поліпшення достатності забезпечення підприємством заходів зі збереження та захисту грошових коштів, їх обліку та підвищення рівня внутрішнього контролю за ними. Також на цьому етапі здійснюється контроль за виконанням прийнятих рішень та реалізацією розроблених заходів щодо усунення і недопущення у майбутньому виявлених порушень.

2.4. Перспективні шляхи покращення обліку і контролю операцій на банківських рахунках

Основні порушення, з якими найчастіше зустрічається перевіряючий:

- помилки в оформленні прибуткових і видаткових касових ордерів;
- помилки в розрахунках;
- перевищення ліміту каси та встановлених строків використання виданої під звіт готівки;

– зловживання службовим становищем (неоприбуткування і привласнення грошей; надлишкове списання грошей по касі, тощо);

– невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не зрозумівши їх зміст, інвентаризація проводиться лише на папері, придбання проводяться там, де відповідальна за це посадова особа отримує особисту вигоду та ін.);

– неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності;

– неправильно складена кореспонденція рахунків тощо.

Керівництво підприємства має розуміти, що грошові кошти здатні приносити економічну вигоду тільки тоді, коли вони раціонально і ефективно використовуються. Керівництво поточною діяльністю АТ «Хмельницькобленерго» здійснює колегіальний виконавчий орган - Дирекція. Очолює та керує діяльністю Дирекції — Генеральний директор, який обирається та повноваження якого припиняються Наглядовою радою. Персональний склад Дирекції обирається Наглядовою радою за поданням Генерального директора або Голови Наглядової ради. Кількісний склад Дирекції становить 7 (сім) членів. Членами Дирекції є Генеральний директор та директори. Дирекція підзвітна Загальним зборам і Наглядовій раді, організовує виконання їх рішень.

Саме до компетенції Дирекції відноситься:

- керівництво та вирішення всіх питань поточної діяльності Товариства, крім тих, що чинним законодавством, Статутом та рішеннями Загальних зборів віднесені до компетенції Загальних зборів та/або Наглядової ради;

- розробка та надання на розгляд й затвердження Наглядовій раді ключових техніко-економічних показників ефективності роботи Товариства, річних та перспективних фінансових планів (бюджетів), річних та перспективних інвестиційних планів, інших планів Товариства, підготовка та надання звітів про їх виконання;

- забезпечення виконання затверджених Наглядовою радою ключових техніко-економічних показників ефективності роботи Товариства, річних бізнес-

планів, річних та перспективних фінансових планів (бюджетів), річних та перспективних планів інвестицій та розвитку, інших планів Товариства;

- реалізація фінансової, інвестиційної, інноваційної, технічної та цінової політики Товариства.

Річна фінансова звітність Товариства підлягає обов'язковій перевірці незалежним аудитором (аудиторською фірмою). Висновок аудитора (аудиторської фірми) повинен містити інформацію:

1) підтвердження достовірності та повноти даних фінансової звітності за відповідний період;

2) оцінку повноти та достовірності відображення фінансово-господарського стану Товариства у його бухгалтерській звітності;

3) факти порушення законодавства під час провадження фінансово-господарської діяльності, а також встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та подання звітності;

4) іншу інформацію, передбачену законодавством про аудиторську діяльність.

Підводячи підсумок вище викладеного вважаємо, що контроль грошових коштів є важливим та невід'ємним елементом системи контролю на підприємстві та держави вцілому. Пропонуємо розмежовувати облік і контроль як різні функції управління, кожна з яких має конкретні завдання, методи і прийоми, та контроль як окрему функцію бухгалтерського обліку, що реалізується з використанням бухгалтерських методів та прийомів.

Структура інформаційної системи обліку розглядається як сукупність процесів, які забезпечують її роботу (здійснення господарської операції; вимірювання результатів; документальне оформлення; заповнення реєстрів; формування звітності; прийняття рішення), а також етапів бухгалтерського обліку та контролю грошових коштів та їх еквівалентів (спостереження; вимірювання; реєстрація і зберігання; групування; узагальнення; підтримка).

Ця система повинна максимально повно охоплювати такі основні функції: організаційну; кількісного відображення та якісної характеристики; контрольну;

забезпечувальну; зворотного зв'язку; аналітичну та рекомендаційну. З метою комплексного дослідження ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку грошових коштів доцільно буде використання моделі контролю за станом ведення бухгалтерського обліку, яка полягає у розподілі між видами контролю конкретних процедур з прив'язкою до етапів облікового процесу.

Окрім того, потрібно розширити повноваження контролера в частині формулювання рекомендацій щодо оптимізації стану об'єкта дослідження. Для покращення обліку грошових коштів доцільно запровадити автоматизацію обліку грошових коштів, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом грошових коштів. Окрім того, підприємство систематично має вдосконалювати облікову політику, усуваючи виявлені недоліки та помилки.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»

3.1. Аналіз руху грошових коштів та ліквідності товариства

Головна мета аналізу грошових коштів полягає у визначенні такої їхньої наявної кількості на рахунках у банках та в касі, яка б забезпечувала своєчасність розрахунків з кредиторами, стабільність виробничого процесу, можливість у разі необхідності збільшення його розмірів та сприяла при цьому найбільшій швидкості їхнього обігу.

У цілому система ефективного управління грошовими коштами передбачає виділення наступних блоків аналітичних процедур:

розрахунок тривалості фінансового та операційного циклу;

аналіз руху грошових коштів;

оцінка оптимального рівня залишку грошових коштів.

Операційний цикл (ОЦ) – проміжок часу між придбанням сировини й матеріалів для здійснення основної діяльності та одержанням коштів від реалізації вироблених з них продукції, товарів і послуг.

Фінансовий цикл (ФЦ) – час, упродовж якого грошові кошти вилучені з обігу підприємства.

Формула визначення тривалості фінансового циклу має наступний вигляд:

$$\text{ТФЦ} = \text{ТОЦ} - \text{ТОК}, \quad (3.1)$$

де ТФЦ – тривалість фінансового циклу;

ТОЦ – тривалість операційного циклу;

ТОК – тривалість обігу кредиторської заборгованості.

$$\text{Оскільки} \quad \text{ТОЦ} = \text{ТОВ} + \text{ТОД}, \quad (3.2)$$

де ТОВ – тривалість обігу виробничих запасів,

ТОД – тривалість обігу дебіторської заборгованості,

$$\text{то} \quad \text{ТФЦ} = \text{ТОВ} + \text{ТОД} - \text{ТОК} \quad (3.3)$$

Визначимо складові тривалості фінансового циклу наступним чином (одиниця вимірювання — дні):

$$\text{ТОВ} = \frac{\text{середня вартість виробничих запасів}}{\text{витрати на в-во продукції}} \times 365 \quad (3.4)$$

$$\text{ТОД} = \frac{\text{середня вартість дебіторської заборгованості}}{\text{виручка від реалізації продукції}} \times 365 \quad (3.5)$$

$$\text{ТОК} = \frac{\text{середня вартість кредиторської заборгованості}}{\text{витрати на в-во продукції}} \times 365 \quad (3.6)$$

За даними АТ «Хмельницькобленерго» за 2022 рік:

$$\text{ТОВ} = 123671 / 2470512 * 365 = 18,3 \text{ дні}$$

$$\text{ТОД} = 269825 / 2393975 * 365 = 41,1 \text{ дні}$$

$$\text{ТОК} = 551502 / 2470512 * 365 = 81,5 \text{ дні}$$

Таким чином,

$$\text{ТОЦ за 2022 рік} = 59,4 \text{ дні, а}$$

$$\text{ТФЦ за 2022 рік складає } 18,3 + 41,1 - 81,5 = -22,1 \text{ дні}$$

Головною метою аналізу руху грошових коштів є оцінка спроможності підприємства заробляти грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення запланованих витрат. Логіка аналізу руху грошових коштів полягає в тому, щоб визначити залишок грошових коштів на початок і кінець періоду за видами діяльності, а також їх надходження та напрями використання. При аналізі руху грошових коштів доцільним є використання горизонтального та вертикального методів аналізу. Відповідно до них на основі даних бухгалтерського обліку про рух грошових коштів складемо аналітичну таблицю (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Аналітична таблиця для аналізу руху грошових коштів, 2022 р.

Показник	Сума, тис. грн.	У тому числі за видами діяльності			Відносні величини, %						
		операційна	інвестиційна	фінансова	Усього	Горизонтальний аналіз			Вертикальний аналіз		
						операційна	інвестиційна	фінансова	операційна	інвестиційна	фінансова
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Залишок грошових коштів на початок періоду	87372	70771	0	16601	100,0	81,0	0,0	19,0			
2. Надійшло грошових коштів – усього	3760307	3004140	0	756167	100,0	79,9	0,0	20,1	100,0	0,0	100,0
У тому числі: виручка від продажу товарів, робіт, послуг	2819838	2819838	0	0	75,0	100,0	0,0	0,0	93,9	0,0	0,0
бюджетні асигнування та інше цільове фінансування	231	231	0	0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
залучення кредитів і позик інші надходження	940238	184071	0	756167	25,0	19,6	0,0	80,4	6,1	0,0	100,0
3. Витрачено грошових коштів – усього	3802186	2495313	477687	829186	100,0	65,6	12,6	21,8	100,0	100,0	100,0
У тому числі: на оплату рахунків постачальників	1349974	1349974	0	0	35,5	100,0	0,0	0,0	54,1	0,0	0,0
на оплату праці	588007	588007	0	0	15,5	100,0	0,0	0,0	23,6	0,0	0,0
придбання майна довгострокового характеру	477687	0	477687	0	12,6	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0
відрахування до бюджету та внески в державні цільові фонди	532681	532681	0	0	14,0	100,0	0,0	0,0	21,3	0,0	0,0
повернення кредитів і позик	756100	0	0	756100	19,9	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	91,2
сплата дивідендів	69645	0	0	69645	1,8	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	8,4
сплата відсотків за кредити і позики	3441	0	0	3441	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,4
інші виплати, перерахування	24651	24651	0		0,6	100,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0
4. Залишок грошових коштів на кінець періоду	45493	579598	-477687	-56418	100,0	-	-	-			

Фінансова інформація про рух грошових коштів може бути використана для розрахунку відповідних аналітичних показників.

Як свідчать результати розрахунків, наведені у табл. 3.1, залишок грошових коштів на початок 2022 року склав 87372 тис. грн, з яких 81% - за операційною діяльністю, 19% - за фінансовою. Впродовж останнього звітного року сума надходжень грошових коштів склала 3760307 тис. грн (з яких 79,9% надійшло від операційної діяльності, 20,1% - від фінансової), а витрачання – 3802186 тис. грн. (65,6% - на операційну діяльність, 21,8% - на фінансову та 12,6% - на інвестиційну діяльність (усі 100% на придбання майна довгострокового характеру).

На кінець 2022 року залишок грошових коштів склав 45493 тис. грн, тобто, чистий рух грошових коштів за звітний період склав (-)41879 тис. грн, що в цілому не є позитивним фактором та результатом господарювання.

У практиці фінансового аналізу використовують групу показників платоспроможності, які розраховують як відношення надходжень і платежів. Такі показники можуть застосовуватися як до грошових потоків від певних видів діяльності, так і до грошових потоків підприємства в цілому. Базова формула розрахунку показника має такий вигляд:

$$K_{пл} = G_n / G_v \quad (3.7)$$

де $K_{пл}$ – коефіцієнт платоспроможності,

G_n – грошові надходження;

G_v – грошові витрати.

Визначення цього коефіцієнта потрібне для того, щоб показати, наскільки в разі несприятливих умов можуть бути скорочені надходження грошових коштів без загрози необхідним розрахункам.

За даними АТ «Хмельницькобленерго» за 2022 рік:

$$K_{пл} = 3760307 / 3802186 = 0,99$$

Коефіцієнт платоспроможності не має бути меншим за одиницю. У протилежному випадку, як склалось у АТ за 2022 рік, можна говорити про те, що поточних надходжень недостатньо для здійснення поточних платежів, і

підприємство здійснює їх за рахунок залишку грошових коштів на початок періоду. У цьому зв'язку слід зазначити, що однією з основних умов стабільного фінансового стану підприємства є надходження грошових коштів, що забезпечує покриття його поточних зобов'язань. Відсутність такого мінімально необхідного запасу свідчить про фінансові труднощі підприємства.

Ще одним показником, що вказує на виникнення фінансових ускладнень, є тенденція до скорочення частки грошових коштів у складі оборотних активів підприємства при зростаючому обсязі його поточних зобов'язань. При використанні фінансової інформації про рух грошових коштів основним показником є результат зміни грошових коштів від поточної діяльності. По цьому показнику роблять висновки про спроможність підприємства генерувати грошові кошти в результаті своєї основної діяльності.

Оцінка оптимального рівня грошових коштів ґрунтується на забезпечення компромісу між ефективністю діяльності та ліквідністю підприємства. З метою оптимізації залишку коштів на рахунках підприємства можливе використання математичних моделей зарубіжних дослідників (модель Баумоля, модель Міллера – Ора) та розробок вітчизняних фахівців (Бланк І. А., інші).

Критерієм фінансового стану підприємства є його платоспроможність, тобто готовність виконати без затримки першочергові платіжні зобов'язання за рахунок наявних коштів та поточних надходжень від господарської діяльності. Підприємство вважається платоспроможним, якщо сума готівки, дебіторської заборгованості та інших легко ліквідних активів більша або дорівнює першочерговим платіжним зобов'язанням.

Використовуючи дані табл. 3.2, проаналізуємо динаміку основних показників платоспроможності.

Таблиця 3.2

Показники ліквідності АТ "Хмельницькобленерго" за 2020-2022 роки

№	Показники	Порядок розрахунку	Роки			Абсолютне відхилення, +/-
			2020	2021	2022	
1.	Величина власного капіталу	Підсумок звіту про власний капітал	2063888	2170834	4024067	1960179
2.	Маневреність грошових коштів	Грошові кошти / Власний капітал	0,04	0,04	0,01	-0,03
3.	Коефіцієнт покриття загальний	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	0,89	0,72	0,67	-0,22
4.	Коефіцієнт поточної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання	0,15	0,13	0,06	-0,09
5.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможність)	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	0,15	0,13	0,06	-0,09
6.	Частка оборотних коштів у активах	Оборотні активи / Всього активів	0,17	0,17	0,17	0,00
7.	Частка запасів у оборотних активах	Запаси / Оборотні активи	0,23	0,26	0,25	0,02

Джерело: розрахунки автора за даними АТ

Загальний коефіцієнт покриття на початку досліджуваного періоду становив 0,89 і за три роки його величина зменшилась на 0,22 п., що є негативним фактом. Для кредиторів, інвесторів і постачальників така ситуація є цілком задовільною, оскільки підприємство має значні суми вільних ресурсів, які формуються за рахунок власних джерел. Однак для підприємства значне нагромадження засобів, вилучення їх у дебіторську заборгованість не завжди бажане, оскільки знижує результативність використання активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2020-2022 роках знизився з 0,15 до 0,06. Теоретично вважається, що достатнім значенням для коефіцієнта терміновості є 0,2, оскільки не всі кредитори одночасно пред'являють свої вимоги. Однак величина показника за аналізований період свідчить про те, що швидколіквідними активами підприємство може покрити на кінець звітної періоду лише 6% платіжних вимог, і така ситуація є досить негативною в цілому.

3.2. Аналітичне забезпечення управління грошовими потоками АТ

Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів, а також на які основні напрями їх використано. Метою аналізу є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками здійснення необхідних планових платежів, забезпечення оптимізації грошових потоків. Адже раціональне формування грошових потоків сприяє ритмічності операційного циклу та забезпечує підвищення обсягів виробництва та реалізації.

При цьому кожне порушення платіжної дисципліни негативно позначається на формуванні виробничих запасів, сировини та матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції, становищі підприємства на ринку та ін.

З метою удосконалення організації і методики планування грошових потоків для забезпечення цілей підприємства необхідно чітко визначитись з основними етапами проведення аналізу грошових потоків, що надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє.

Інформаційною базою для аналізу грошових потоків за звітні періоди є форми бухгалтерської звітності, додатки до них та інші облікові документи, а також розраховані показники, що характеризують грошові потоки підприємства.

Грошові потоки підприємства є досить різноплановими та містять велику сукупність різного роду надходжень та видатків грошових коштів, що пов'язано з багатогранністю видів діяльності підприємства. Таким чином, грошовий потік – це динамічний показник, який характеризує постійний рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства і пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні

грошові потоки) грошових коштів та їх цільовою спрямованістю. У результаті ж збалансування вхідних та вихідних грошових потоків утворюється чистий грошовий потік, що характеризує приріст чи зменшення грошових ресурсів і є результативним фактором діяльності підприємства.

Аналіз грошових потоків підприємства пропонується проводити з використанням алгоритму оцінки їх стану на підприємствах, що наведено на рис. 3.1.

Першочерговим етапом аналізу є попередня оцінка результатів діяльності підприємства, що містить оцінку ліквідності балансу: порівняння активів за ступенем зниження ліквідності із зобов'язаннями за терміном погашення (в порядку зростання термінів сплати); обсягу виручки від реалізації, витрат, до яких належить також амортизація, прибутку/ збитку від діяльності та інших показників, що формують грошові потоки на підприємстві.

Другим етапом аналізу грошових потоків є дослідження обсягу та структури грошових потоків за видами діяльності та проведення аналізу формування валових грошових потоків (сукупного надходження та сукупного вибуття (витрачання) грошових коштів, чистого грошового потоку, оцінка готівкової та безготівкової їх форми, в тому числі – за видами валюти, аналіз внутрішніх та зовнішніх грошових потоків та оцінка їх збалансованості.

У результаті розрахунку запропонованих показників можна з'ясувати причини додатного/від'ємного грошового потоку: чи спостерігалось надходження за рахунок короткострокових зобов'язань, які потрібно буде погасити в майбутньому; чи за рахунок зростання акціонерного капіталу через додаткову емісію акцій; чи за рахунок здійснення продажу майна, скорочення запасів матеріальних цінностей, незавершеного виробництва, готової продукції на складі і товарів; чи причини від'ємного грошового потоку через зниження показників оборотності активів; зростання абсолютних значень запасів, дебіторської заборгованості; зростання витрат на реалізацію товарів через збільшення обсягу їх продажу, сплати податків та зборів, заборгованості з оплати праці працівникам підприємства та ін.

Рис. 3.1. Послідовність аналізу грошових потоків підприємства для цілей планування (авторська розробка)

Такий запропонований поетапний аналіз грошових потоків надасть інформацію для оцінки діяльності підприємств у минулому, теперішньому часі, а також слугуватиме основою для ефективного планування і прогнозування грошових потоків на майбутнє.

Планування грошових потоків є одним із найважливіших аспектів фінансового менеджменту, оскільки грошові кошти є найбільш ліквідними активами підприємства, здатними легко трансформуватися в будь-який інший вид активів і в сучасних умовах виступають матеріальною основою ефективного процесу виробництва. З метою удосконалення методичного підходу до планування грошових потоків для забезпечення досягнення тактичних та стратегічних цілей підприємства, запропоновано послідовність проведення аналізу грошових потоків для цілей планування. Поетапний аналіз грошових потоків дає можливість оцінювання діяльності підприємства в минулому, прогнозування потреби в грошових коштах та слугує підґрунтям для оцінки ефективності тактичного планування грошових потоків.

ВИСНОВКИ

Дослідження за темою кваліфікаційної роботи мали за мету засвоєння організаційно-методичних та практичних аспектів обліку, контролю і аналізу операцій на рахунках в банку. За результатами досліджень можна сформулювати такі висновки.

1. Підприємства мають право відкривати рахунки в будь-якому банку, крім ситуацій, коли банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом чи банківськими правилами (це може бути пов'язано, наприклад, з правилами щодо фінансового моніторингу). Основним нормативним документом щодо використання банківських рахунків є Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою НБУ від 29.07.2022 р. Обмеження щодо кількості рахунків, які може відкрити підприємство, відсутнє.

2. Основними видами рахунків, з якими мають справу підприємства та ФОП є:

- поточні рахунки – відкриваються за договором банківського рахунку;
- вкладні (депозитні) рахунки – відкриваються за договором банківського вкладу.

Поточний рахунок - рахунок (включаючи рахунок зі спеціальним режимом використання), що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України. Вкладний (депозитний) рахунок - рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів, що передаються клієнтом банку на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (дохід) і підлягають поверненню відповідно до умов договору.

3. Відкриття банківських рахунків на сьогодні спростилося після прийняття НБУ постанови 25.10.2017 р., яка скасувала обов'язок щодо

використання суб'єктом господарювання печатки в документах (у тому числі розрахункових), дозволила укласти договори про відкриття банківського рахунку та банківського вкладу в електронній формі, наприклад, шляхом приєднання клієнта до публічної пропозиції (оферти) щодо укладання договору, яка розміщена у загальнодоступному для клієнта місці та на офіційному сайті банку в мережі Інтернет. Електронна форма договору має містити електронний цифровий підпис клієнта або його представника.

4. Планом рахунків бухгалтерського обліку для обліку операцій на рахунках у банках використовується рахунок 31 «Рахунки в банках», який призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що перебувають на рахунках у банках і можуть бути використані для поточних операцій. Рахунок 31 «Рахунки в банках» має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

Синтетичний облік на рахунку 31 здійснюється у відповідності до облікової політики підприємства та робочого плану рахунків підприємства.

Аналітичний облік за рахунком 31 може вестися за видами рахунків, відкритих у банківських установах. Він повинен надавати можливість щоденно визначати залишки грошових коштів на рахунках в банках, їх рух за певний період, виявляти накопичення грошових коштів понад мінімальної потреби для розміщення його у високоліквідних активах.

Облік руху грошових коштів на банківських рахунках здійснюється наступним чином: за дебетом рахунку 31 відображаються надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання.

5. Дослідження за темою кваліфікаційної роботи проводились за матеріалами АТ «Хмельницькобленерго». Як засвідчили результати аналізу, за період 2020-2022 років обсяги реалізації послуг товариства зазнали суттєвих змін. Так, чистий дохід від реалізації послуг зріс у 2022 році в порівнянні з

2020 на 662538 тис. грн, або майже у 1,4 рази. Разом з тим, в останньому аналізованому році зросла і собівартість реалізованих послуг до 2470,5 млн. грн, або на 804251 тис. грн з 2020 року. Тобто, збільшення склало майже 1,5 рази. Логічно, що такі зміни призвели до зменшення суми отриманого валового прибутку на 141,7 млн. грн. (з 65 млн. грн прибутку за 2020 рік до 76,5 млн. грн збитку за 2022 рік). Відповідно до зниження результативності операційної діяльності АТ «Хмельницькобленерго» за період 2020-2022 років, фінансовий результат до оподаткування та сума чистого прибутку суттєво зменшились за аналізований період – на 162618 та 133766 тис. грн відповідно, що є досить негативним фактом.

6. Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті здійснюється на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Плата за розрахунково-касове обслуговування відноситься до адміністративних витрат. Проведення платежів по поточному рахунку банк здійснює на основі платіжної інструкції, яку подано від клієнта – АТ «Хмельницькобленерго». Підставою для здійснення бухгалтерських проведення по рахунку 311 є банківська виписка по поточному рахунку.

7. Важливою при здійсненні розрахунків за реалізовані товари (надані послуги) є класифікація операції як безготівкової. Безготівковими є такі розрахунки: 1) перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів; 2) перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів.

8. Регістрами обліку грошових коштів на розрахунковому рахунку в АТ «Хмельницькобленерго» є журнал №1 і відомості №1.1, 1.2.

9. Провівши дослідження вважаємо, що в процесі внутрішньогосподарського контролю грошових коштів необхідно виділити три основні етапи: організаційно-підготовчий, етап перевірки та заключний етап. Серед облікових джерел контролю – Наказ про облікову політику підприємства, первинна документація з обліку грошових коштів, касова звітність про рух грошових коштів та грошових документів на рахунках

підприємства, виписки банків про рух грошових коштів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», бухгалтерська звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

10. Результати досліджень засвідчують, що контроль грошових коштів є важливим та невід'ємним елементом системи контролю на підприємстві та держави в цілому. Пропонуємо розмежовувати облік і контроль як різні функції управління, кожна з яких має конкретні завдання, методи і прийоми, та контроль як окрему функцію бухгалтерського обліку, що реалізується з використанням бухгалтерських методів та прийомів.

11. Головною метою аналізу руху грошових коштів є оцінка спроможності підприємства заробляти грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення запланованих витрат. Логіка аналізу руху грошових коштів полягає в тому, щоб визначити залишок грошових коштів на початок і кінець періоду за видами діяльності, а також їх надходження та напрями використання.

Як свідчать результати розрахунків, проведених у третьому розділі роботи, залишок грошових коштів АТ на початок 2022 року складав 87372 тис. грн, з яких 81% - за операційною діяльністю, 19% - за фінансовою. Впродовж останнього звітного року сума надходжень грошових коштів склала 3760307 тис. грн (з яких 79,9% надійшло від операційної діяльності, 20,1% - від фінансової), а витрачання – 3802186 тис. грн. (65,6% - на операційну діяльність, 21,8% - на фінансову та 12,6% - на інвестиційну діяльність (усі 100% на придбання майна довгострокового характеру).

На кінець 2022 року залишок грошових коштів склав 45493 тис. грн, тобто, чистий рух грошових коштів за звітний період склав (-)41879 тис. грн, що в цілому не є позитивним фактором та результатом господарювання.

12. У третьому розділі кваліфікаційної роботи запропоновано алгоритм оцінки грошових потоків підприємства, що надасть інформацію для оцінки

його діяльності у минулому, теперішньому часі, а також слугуватиме основою для ефективного планування і прогнозування грошових потоків на майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
2. Бабченко Н.М. Визнання моменту реалізації. *Економіка АПК*. 2005. №3. С. 83-86.
3. Бондаренко Н.М., Таран В.В. Організація обліку і контролю грошових коштів. *Причорноморські економічні студії*. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/17_2017/46.pdf
4. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник, для студентів спец. 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ЖІТІ, 2000. 545 с.
5. Бухгалтерський облік: Нормативна база / Я. Кавторєва (уклад.), Ф. Федорченко (уклад.); за ред. Я. Кавторєва. Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2004. 511 с.
6. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. Посібник. Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський та ін.; за ред. Р.Л. Хом'яка. Львів: Інтелект-Захід, 2006.1088 с.
7. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: навчально-практичний посібник; за ред. С.Ф. Голова. Дніпропетровськ, ТОВ „Баланс-Клуб”, 2000. 768 с.
8. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. Житомир: ЖІТІ. 2000. 608 с.
9. Височан О.С. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів і їх еквівалентів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 2. С. 50–56.
10. Витрати: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від від 31.12.1999 № 318, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 р. за № 27/4248, остання редакція від 22.04.2011. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00> (дата зверн. 09.10.2023).

11. Вплив зміни валютних курсів: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21, затв. наказом МФУ від 10.08.2000 р. №193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата зверн. 01.10.2023).

12. Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. Фінансовий, управлінський і податковий облік у господарських товариствах (ВАТ, ЗАТ, ТОВ, ПОП, ПАП): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Т.: Економічна думка, 2003. 480 с.

13. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. К.: Екаунтінг, 2000. 384 с.

14. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. К.: Лібра, 2003. 703 с.

15. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. (зі змінами та доповненнями від 08.10.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата зверн. 12.11.2023).

16. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: Навч. Посібник. К.: Знання, 2004. 541 с.

17. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 496 с.

18. Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остап'юк М.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. Посібник. К.: Знання, 2005. 229 с.

19. Должанський М.І. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. (Національний банк України; Львівський банківський ін-т). / М.І. Должанський, А.М. Должанський. Львів: ЛБІ НБУ, 2003. 494 с.

20. Дохід: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290, ост. ред. від 22.04.2011. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99> (дата зверн. 20.10.2023).

21. Жадько К.С., Семенюта В.В., Л.Ш. Олійник. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 112 с.

22. Журавель Г.П. Бухгалтерський облік: особливості в галузях економіки: Навч. посіб./ Г.П. Журавель, Я.Д. Крупка, М.С. Палюх, Л.О. Гуцайлюк.

Тернопіль: Екон. думка, 2009. 449 с.

23. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. №73. URL: <http://www.buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx> (дата зверн. 07.09.23).

24. Запаси: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246, ост. ред. від 01.01.2007. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0751-99> (дата зверн. 10.09.2023)

25. Заремба Є.М. Система внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки.* 2012. № 4 (62). С. 89–92.

26. Захожай В.Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки / В.Б. Захожай, М.Ф. Базась, М.М. Матюха, В.М. Базась. К.: МАУП, 2005. 968 с.

27. Звіт про рух грошових коштів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/929_019 (дата зверн. 01.11.2023).

28. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджена МФУ №291 від 30.11.99 р., редакція від 01.11.2009. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99> (дата зверн. 02.11.2023)

29. Кім Г., Сопко В.В., Кім С.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 440 с.

30. Кірейцев Г.Г. Методологічні засади формування та розвитку національної системи бухгалтерського обліку в Україні. *Вісник ЖДТУ.* 2003. № 2. С. 103-108.

31. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР; чинний, остання версія. Тлумачення від 15.05.2014. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/> (дата зверн. 09.10.2023).

32. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку:

Підручник. К.: КНЕУ, 2001. 334 с.

33. Куценко К.П. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів на рахунках в банках в Україні. *Вісник СHT ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. Вип. 2. 2019. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/1202_2019-80-83.pdf

34. Левицька С. Організація обліку господарської діяльності підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 6. С. 6.

35. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. К.: Знання-Прес, 2005. 491 с.

36. Лисюк О.М., Михайлова Т.П., Чацкіс Ю.Д. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: Навч. посіб., для студ. екон. спец, денної та заочної форм навчання. Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського, кафедра бухгалтерського обліку. Донецьк, 2003. 444 с.

37. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 632 с.

38. Мазур Н.А., Присакар В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими коштами підприємства. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (21-22 листопада 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький)*. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 151-154. (374 с.).

39. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. №433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата зверн. 10.10.2023)

40. Новий платіжний стандарт ISO 20022 для операцій в національній валюті – з 01.04.2023. URL: <https://ap-bank.com/news/post/transfer-to-new-payment-standard-iso20022> (дата зверн. 01.11.2023)

41. Онищенко В. Облік грошових коштів на рахунках в банку. Головбух: сайт. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku> (дата зверн. 08.11.2023)

42. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посібник для студентів спеціальності 7.050106. Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.

43. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. С. 215-220.

44. Пилипенко А.А., Оленко В.І. Організація обліку і контролю: Навч. посібник. Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. 288 с.

45. Податковий кодекс України: Закон № 2755-VI від 02.12.2010, ост. ред. від 25.11.2022, чинний. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата зверн. 10.11.2023)

46. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.1995. URL: <http://www.licasoft.com.ua/component/> (дата зверн. 10.11.2023)

47. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014, чинне. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата зверн. 08.09.2023)

48. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами і доповненнями від 29.07.2023 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата зверн. 10.11.2023)

49. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV, із змінами та доповненнями, поточна ред. від 10.08.2022, чинний. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата зверн. 01.12.2023).

50. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. №2473-VIII, поточна ред. від 01.04.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата зверн. 20.11.2023)

51. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків: Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022

№162; чинна. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (дата зверн. 01.11.2023).

52. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 №163; чинна. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата зверн. 01.10.2023).

53. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ МФУ від 30.11.99 р. №291, ост. ред. від 29.07.2022 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата зверн. 22.10.2023).

54. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. №1591-IX; поточна ред. від 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата зверн. 18.11.2023).

55. Свідерський Є.І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. Посібник. К.: КНЕУ, 2004. 233 с.

56. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с.

57. Сук Л., Сук П. Бухгалтерський облік. К.: «Знання», 2005. 471с.

58. Сук Л. К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. К.: Каравела; Піча Ю.В., 2009. 624 с.

59. Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 187 с.

60. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність: підруч. 5-те вид. К.: Алтера, 2011. С. 151.

61. Український бухгалтерський тижневик «Дебет-Кредит». URL: <http://www.dtkk.com.ua/>

62. Фаріон І.Д., Писаренко Т.М. Управлінський облік: підруч. К.: ЦУЛ, 2012. 792 с.

63. Фінансова звітність в умовах гіперінфляції: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048 (дата зверн. 10.10.2023).

64. Фінансовий словник – довідник / М.Я. Дем'яненко, В.М. Скупий та ін.; за ред. М.Я. Дем'яненка. К.: ІАЕ УААН, 2003. 555 с.

65. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет*; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграф. центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Том 25. № 2. С. 132-138.

66. Хмельницькобленерго: офіц. сайт. URL: <https://hoe.com.ua/>

67. Шарманська В.М. Первинна документація і реєстри бухгалтерського обліку: Навч. посіб. для студ. екон. спец. К.: Знання-Прес, 2003. 268 с.

68. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник. К., 2003. 444 с.

ДОДАТКИ